

Warszawa, 08 października 2024 r.

DKA.kj.092.17.2023

Pan
dr hab. inż. Konrad Turkowski
Dyrektor
Instytutu Rybactwa Śródlądowego
im. S. Sakowicza – PIB
ul. Oczapowskiego 10
10-719 Olsztyn

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. *o kontroli w administracji rządowej*¹ oraz art. 35 i 36 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytutach badawczych*², została przeprowadzona przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: MRiRW) w Instytucie Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza – Państwowym Instytucie Badawczym w Olsztynie (dalej: IRŚ-PIB lub Instytut), ul. Oczapowskiego 10, 10-719 Olsztyn, kontrola planowa w zakresie wybranych zagadnień funkcjonowania Instytutu z uwzględnieniem działalności finansowej, organizacji i jakości pracy oraz jakości zarządzania Instytutem w okresie od 1.01.2022 r. do 29.02.2024 r., z możliwością pozyskania informacji z okresów wcześniejszych do celów porównawczych.

Zgodnie z art. 47 w związku z art. 46 ust. 1–3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. *o kontroli w administracji rządowej*, po rozpatrzeniu zastrzeżeń³ do Projektu wystąpienia pokontrolnego, przekazuję Panu *Wystąpienie pokontrolne*.

I. Informacje o kontroli

Kontrolę przeprowadzili pracownicy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁴:

1. Magda Jarosławska – naczelnik wydziału w Departamencie Kontroli i Audytu⁵,

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 224.

² Dz. U. z 2024 r. poz. 534, **dalej:** ustawa o instytutach badawczych.

³ Zastrzeżenia z 19.08.2024 r. znak Dyr. 040-136/2024 oraz 28.08.2024 r. znak Dyr. 040-145/2024

⁴ Na podstawie upoważnień Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 27a, 27b, 27c, 27d z 30 sierpnia 2023 r.; 27e, 27f, 27g z 22 grudnia 2023 r.; 27j, 27k, 27l, 27m z 25 stycznia 2024 r.

⁵ Zatrudniona w Ministerstwie do 30.06.2024 r.

2. Bożena Szymańska – główny specjalista w Departamencie Innowacji, Cyfryzacji i Transferu Wiedzy,
3. Marta Jamróz – naczelnik⁶ wydziału w Departamencie Rybołówstwa,
4. Aneta Uśniacka – główny specjalista w Departamencie Kontroli i Audytu⁷,
5. Juliusz Bogacki – Rychlik – główny specjalista w Departamencie Kontroli i Audytu⁸.

Czynności kontrolne realizowano w okresie od 31.08.2023 r. do 29.02.2024 r. Prowadzono je hybrydowo, tj. w sposób zdalny, jak również w siedzibie Instytutu⁹.

W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki kontrolowanej pełnili:

1. Pan Konrad Turkowski od 24 kwietnia 2024 r. do nadal;
2. Pan Grzegorz Janusz Dietrich od 27 kwietnia 2022 r. do 23 kwietnia 2024 r.;
3. Pani Anna Wiśniewska od 1 stycznia 2020 r. do 26 kwietnia 2022 r.

II. Ocena ogólna skontrolowanej działalności

Działalność finansową Instytutu, organizację i jakość pracy oraz jakość zarządzania ocenia się negatywnie, w obszarach tych stwierdzono istotne nieprawidłowości, tj.:

1. Działalność finansowa:

- a) proces sporządzania planów finansowych oraz ich zmiany, nie był prawidłowo realizowany w szczególności:
 - plany finansowe Instytutu nie zostały ustalone i zaopiniowane przez Radę Naukową z odpowiednim wyprzedzeniem, tj. w terminie umożliwiającym ich obowiązywanie od początku roku, na który zostały opracowane;
 - znacząco przekraczano zakładane (planowane) wartości kosztów, a pomimo tego nie dokonywano korekty planu finansowego na 2022 r., a w przypadku planu na 2023 r. pomimo że jego korekta została wprowadzona w grudniu 2023 r., plan zakładał zysk w wysokości 1 011 070 zł, a osiągnięto stratę netto w kwocie (-) 5.590.565,52 zł, co świadczy o nierzetelnym procesie planowania gospodarki finansowej;
 - plany finansowe na 2022 r. i 2023 r. nie zostały sporządzone w szczegółowości określonej w art. 18 ust. 11 ustawy o instytutach badawczych,

⁶ W okresie realizacji czynności kontrolnych – główny specjalista w Departamencie Rybołówstwa.

⁷ Od 01.10.2023 r. pracownik nieobecny w pracy.

⁸ Zatrudniony w Ministerstwie do 20 lutego 2024 r.

⁹ W okresie 18-22.09.2023 r.

- zarówno korektę planu finansowego na 2022 r. jak i 2023 r. wprowadzono bez opinii Rady Naukowej¹⁰, ze wskazaniem na uchwałę pierwotnie opiniującą plan finansowy na dany rok;
 - korekta planu finansowego na 2023 r.¹¹ zawiera prognozę dotyczącą RZD Radków, tj. jednostkę organizacyjną IRŚ-PIB, która nie została wskazana w obowiązującym regulaminie organizacyjnym z 30.06.2022 r.;
- b) sytuacja finansowa Instytutu jest bardzo trudna i corocznie od 2020 r. ulega znaczącemu pogorszeniu (wynik finansowy w 2020 r. – (+)4.416,6 tys. zł netto; w 2021 r. – (+)1.470,5 tys. zł netto; 2022 r. – (-)2.384,5 tys. zł netto, w 2023 r. – (-)5.591 tys. zł), co należy ocenić negatywnie. Świadczy to o niewłaściwych działaniach zarządczych i konieczności wdrożenia planu naprawczego. Instytut dokonał niecelowych i niegospodarnych wydatków na najem lokalu w Warszawie oraz audyt personalny, pomimo braku umowy w tym zakresie. Ponadto brak dokumentacji dot. zawarcia i realizacji umowy z Kancelarią Radcy Prawnego dr Karola Sońta nie zapewnia przejrzystości procesu wyboru Kancelarii oraz uniemożliwia ocenę celowości i gospodarności ponoszonych wydatków.
- Nie sformułowano uwag w zakresie sporządzenia sprawozdania finansowego;
- c) obowiązująca Polityka Rachunkowości nie stanowi spójnej i przejrzystej regulacji zapewniającej efektywne zarządzanie tym obszarem w Instytucie;
- d) brak regulacji wewnętrznych w zakresie windykacji należności nie wspierał realizacji procesu, a nadzór nad nim nie był skutecznie prowadzony, bowiem w badanym okresie doszło do przedawnienia należności w kwocie 2 698,08 zł (przedawniona w grudniu 2022 r.);
- e) negatywnie ocenia się obszar zawierania umów cywilnoprawnych. W szczególności nie był on wspierany przez regulację wewnętrzną, bowiem zawierała ona istotne słabości:
- nie została zaktualizowana po uzyskaniu przez Instytut statusu państwowego instytutu badawczego;
 - nie określała wzorów umów cywilnoprawnych, w szczególności katalogu postanowień, które musi zawierać umowa w celu należytego zabezpieczenia interesu Instytutu¹²;
 - nie wskazywała na konieczność sporządzenia wniosku o wyrażenie zgody na zawarcie umowy zawierającego szczegółowe uzasadnienie jej celowości.

¹⁰ Z wyłączeniem korekty planu finansowego na 2023 r. stanowiącego załącznik do uchwały nr 19/2023 Rady Naukowej z dnia 5 grudnia 2023 r.

¹¹ Będąca załącznikiem do uchwały nr 19/2023 Rady Naukowej z dnia 5 grudnia 2023 r.

¹² § 5 ust 2 ww. zarządzenia przewiduje jedynie fakultatywną możliwość wdrożenia wzorów umów.

Ponadto spośród 13 badanych umów w przypadku:

- 9 umów nie były sporządzane wnioski o wyrażanie zgody na ich zawarcie;
 - 4 umowy zawarto na zadania, które powinny być realizowane w ramach stosunku pracy przez pracowników Instytutu;
 - 4 umowy nie zawierały postanowień zapewniających poufność informacji, tj. zobowiązujących zleceniobiorcę do zachowania w poufności wszystkich informacji, w których posiadanie wszedł w toku realizacji przedmiotu umowy;
 - 3 umów godzinowa karta pracy lub ewidencja godzin nie została zatwierdzona przez przełożonego (brak podpisu);
 - 1 umowy Instytut nie przedstawił dokumentacji wskazującej w jaki sposób prowadzony był nadzór nad realizacją przedmiotu umowy, w szczególności weryfikacji czy przedmiot umowy został wykonany;
 - w żadnej z badanych umów zlecenia nie zawarto postanowień należycie zabezpieczających interes Instytutu;
- f) obowiązująca w kontrolowanym okresie w Instytucie regulacja wewnętrzna dotycząca wykorzystywania samochodów służbowych z 2014 r., wymagała aktualizacji, w szczególności z uwagi zawężenie zakresu jej stosowania wyłącznie do działalności gospodarczej, z pominięciem podstawowego przedmiotu działania Instytutu.

2. Organizacja i jakość pracy Instytutu:

- a) faktyczna struktura organizacyjna była niezgodna z obowiązującymi regulacjami wewnętrznymi w tym zakresie, w szczególności w regulaminie organizacyjnym z dnia 30 czerwca 2022 r. nie uwzględniono powołanych pełnomocników¹³.

Brak obsadzenia stanowiska z-cy dyrektora ds. rozwoju przez okres ponad 1,5 roku mógł mieć istotne znaczenie w odniesieniu do trudnej sytuacji finansowej Instytutu, bowiem do jego obowiązków należało kluczowe działanie na rzecz poprawy kondycji ekonomicznej Instytutu. Ponadto nadzór nad Rybackimi Zakładami Doświadczalnymi (dalej RZD) w Zatorze i Żabieńcu powierzono pełnomocnikowi Dyrektora ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji badań, który nie został wskazany w regulaminie organizacyjnym;

- b) Dyrektor zrealizował zadanie w zakresie ustanowienia regulaminu wyborów do Rady Naukowej oraz uzyskał pozytywną opinię Rady w tej sprawie. Regulamin wyborów do Rady Naukowej na kadencję 2021-2025 został wprowadzony w odpowiednim

¹³ Dyrektora: ds. Projektów międzyinstytutowych; ds. Wizerunku i Promocji; ds. Organizacyjno-Prawnych związanych z nadaniem Instytutowi Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie statusu Państwowego Instytutu Badawczego; ds. Projektów i Organizacji; ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji badań oraz Instytutu: ds. kontroli działalności RZD w Zatorze; ds. kontroli działalności RZD w Żabieńcu.

terminie. Rada Naukowa nie dostosowała Regulaminu Rady Naukowej do zmian wprowadzonych od 06.09.2023 r. nowelizacją ustawy o instytutach badawczych. Pięć uchwał Rady Naukowej zostało przekazanych do Ministra RiRW po wymaganym ustawowo terminie. Ponadto w przedmiocie uchwał wskazano nazwy dokumentów niezgodne z ustawą o instytutach badawczych. Uchwały podjęte przez Radę Naukową były przysyłane do ministra nadzorującego przez Zastępcę Przewodniczącego Rady Naukowej bez stosownego upoważnienia, zamiast przez Przewodniczącego Rady;

- c) Instytut realizował swoje zadania na podstawie rocznych planów prac naukowo-badawczych na 2022 i 2023 r. zadania ujęte w planach zostały zrealizowane. Jednakże Dyrektor Instytutu nie ustalił zarządzeniami Programów badawczych na 2022 r. i 2023 r. oraz Planu działalności na 2024 r. zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 24 ust. 1 pkt 1 ustawy o instytutach badawczych oraz art. 24 ust. 1 pkt 1 lit a znowelizowanej ustawy o instytutach badawczych;
- d) Instytut wdrażał i upowszechniał efekty prowadzonych badań naukowych i prac rozwojowych. W okresie objętym kontrolą nie zgłaszał i nie uzyskał patentów oraz wzorów towarowych. Realizowano działalność upowszechnieniową w zakresie prowadzonych badań i zastosowania w praktyce poprzez publikacje pracowników oraz udział w konferencjach;
- e) w okresie objętym kontrolą obowiązywały regulacje w zakresie zarządzania infrastrukturą badawczą. Wdrożono Regulamin zarządzania prawami autorskimi, prawami własności przemysłowej oraz zasady komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych, jednakże nie został on zaktualizowany po uzyskaniu statusu PIB;
- f) Instytut w ramach działań związanych z oceną poziomu naukowego podniósł swój status z kategorii „B” do „A”. Podejmowane w tym zakresie działania należy ocenić pozytywnie.

3. Jakość zarządzania Instytutem:

- a) Instytut opracował dokumenty: Perspektywiczne kierunki działalności naukowej, wdrożeniowej i rozwojowej instytutu badawczego oraz Strategię rozwoju Instytutu łącznie. Po uwagach organu nadzorującego zobowiązał się zaktualizowania i dostosowania zgodnie z przesłanymi Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: Minister RiRW).
- b) Instytut uzyskał dofinansowanie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dalej: NFOŚiGW) na realizację przedsięwzięcia pn. *Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego*

ostrzegania. Dopiero w toku jego realizacji ustalił, że nie będzie możliwe zakupienie gotowych stałych stacji pomiarowo-kontrolnych. Oferowane przez dostawców urządzenia nie zapewniały bowiem dokonywania wiarygodnych ilościowych i jakościowych pomiarów wód wynikających z metodyk. Stąd Instytut podjął decyzję, aby te urządzenia zaprojektować i wykonać we własnym zakresie. Spowodowane było to faktem, że wytyczne metodyczne dla przedsięwzięcia, określające zakres, kierunki, rodzaje i metodologię poszczególnych obszarów tematycznych dla realizacji systemu monitoringu wód powierzchniowych Instytut sporządził dopiero 31 grudnia 2023 r. Sytuacja ta spowodowała znaczne opóźnienia w realizacji przedsięwzięcia i stanowi istotne zagrożenie dla jego terminowego wykonania.

Ponadto zgodnie z § 2 porozumienia zawartego pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Ministerstwem Klimatu i Środowiska (dalej: MKiŚ) z 3.01.2023 r. (porozumienie zostało przekazane do IRŚ-PIB 4.01.2023 r.), Instytut zobowiązany był do przekazania do MRiRW wniosku kierowanego do NFOŚiGW o dofinansowanie zadań z zakresu budowy i utrzymania stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych opartego na nowoczesnych systemach wczesnego ostrzegania, czego nie zrealizował;

- c) umowa podpisana z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa¹⁴ (dalej: ARiMR) nie była prawidłowo realizowana. W szczególności Instytut podpisał ją mając świadomość konieczności przeprowadzenia prac remontowo-budowlanych w części budynku, w której miało zostać utworzone Laboratorium Genetyczne. Ponadto nie poinformował niezwłocznie ARiMR o okolicznościach mających wpływ na wykonanie tej umowy, w szczególności przed wypłatą zaliczki na realizację operacji;
- d) z uwagi na trudną sytuację finansową Instytutu wątpliwości budzi wystąpienie z wnioskami o doposażenie w obiekty rybackie w Rykach i Radkowie. Prowadzenie gospodarki rybackiej na obiektach o łącznej powierzchni blisko 600 ha wymaga zatrudnienia przez Instytut dodatkowych pracowników oraz ponoszenia dodatkowych nakładów, a złożone wnioski o doposażenie nie zawierały żadnych analiz ekonomicznych. Rada Naukowa jako ustawowy organ m.in. stanowiący, opiniodawczy i doradczy w zakresie działalności Instytutu nie otrzymała od Dyrektora do zaopiniowania wniosku oraz nie podejmowania w tej kwestii stosownej uchwały;

¹⁴ Umowa o dofinansowanie z 19.10.2021 r. nr 0003-6521.1-OR1400001/20/21 na realizację operacji, pt. „Zarybienia oparte na wiedzy – opracowanie procedur zarybieniowych w oparciu o badania molekularne poprzez utworzenie zaplecza laboratoryjnego, przeprowadzenie analiz molekularnych na potrzeby budowy baz genetycznych populacji troci wędrowej i łososi, ocena obecności migrantów i badanie efektywności zarybień na podstawie analizy rodzinowej”.

- e) w zakresie działań Instytutu związanych z optymalizacją kosztów postępowań sądowych i administracyjnych nie sformułowano zastrzeżeń. W prowadzonych w badanym okresie postępowaniach Instytut nie zawierał ugód;
- f) w Instytucie zostały wprowadzone i funkcjonują regulacje wewnętrzne w zakresie zatrudniania pracowników naukowych. W regulacjach określono kryteria dla kandydatów ubiegających się o zatrudnienie na poszczególne stanowiska naukowe oraz warunki zatrudnienia;
- g) niewdrożenie w Instytucie w okresie 1 stycznia 2022 r. – 23 lutego 2023 r. wewnętrznej procedury antymobbingowej nie wspierało zapewnieniu sprawnego systemu przeciwdziałania temu zjawisku. Ponadto we wszystkich badanych (19) aktach osobowych pracowników brak było oświadczeń o zapoznaniu się z powyższą regulacją po jej wprowadzeniu 24 lutego 2023 r., a w 4 przypadkach brakowało oświadczeń o zapoznaniu się z przepisami dot. równego traktowania;
- h) negatywnie ocenia się niewdrożenie 4 z 8 zaleceń pokontrolnych¹⁵ sformułowanych w wyniku wcześniejszej kontroli.

III. Szczegółowe ustalenia i oceny kontroli

1. DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA INSTYTUTU

1.1. Plany finansowe na 2022 r. i 2023 r.

Podstawą gospodarowania środkami Instytutu, zgodnie z art. 18 ust. 10 ustawy o instytutach badawczych, jest roczny plan finansowy. Ustalany jest on przez dyrektora po zasięgnięciu opinii Rady Naukowej. Obejmuje przychody własne, subwencje i dotacje z budżetu państwa oraz koszty, w tym wynagrodzenia i naliczane od nich składki, płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań oraz koszty majątkowe.

Plany finansowe Instytutu na 2022 r. oraz 2023 r. zostały zatwierdzone i zaopiniowane pozytywnie uchwałami Rady Naukowej Instytutu, odpowiednio w dniach 16.02.2022 r.¹⁶ oraz 20.01.2023 r.¹⁷. Plan finansowy na 2022 r. został przedłożony do zaopiniowania Radzie Naukowej bez podpisu dyrektora, natomiast plan finansowy na 2023 r. został podpisany przez dyrektora Instytutu wraz z główną księgową 30.12.2022 r. Oba plany zostały przekazane do MRiRW. Plany finansowe Instytutu nie zostały ustalone i zaopiniowane przez Radę Naukową z odpowiednim wyprzedzeniem, tj. w terminie umożliwiającym ich obowiązywanie

¹⁵ Wystąpienie pokontrolne znak sprawy: SWI.imk.092.1.2021.

¹⁶ Uchwała 2/2022 Rady Naukowej Instytutu Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie z dnia 16.02.2022 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Finansowego Instytutu na 2022 r.

¹⁷ Uchwała 1/2023 Rady Naukowej Instytutu Rybactwa Śródlądowego - PIB w Olsztynie z dnia 20.01.2023 r. w sprawie zaopiniowania Planu Finansowego Instytutu na 2023 r.

od początku roku, na który zostały opracowane. Zastępca Dyrektora Instytutu wyjaśniła¹⁸, że *Plany finansowe na rok 2022 i 2023 zostały zaopiniowane przez Radę Naukową w pierwszym możliwym terminie po ich sporządzeniu*. Zauważyć należy, że Dyrektor Instytutu powinien sporządzić plan finansowy z odpowiednim wyprzedzeniem umożliwiającym zaopiniowanie go przez Radę Naukową, tak aby zaczął obowiązywać od początku roku na jaki jest sporządzany.

Zarówno w przypadku Planu finansowego na 2022 r. jak i 2023 r. dokonywano korekt. Jednak wprowadzono je bez opinii Rady Naukowej¹⁹, ze wskazaniem na uchwałę pierwotnie opiniującą plan finansowy na dany rok. Zastępca Dyrektora Instytutu wyjaśniła²⁰, że *Korekty planów finansowy na 2022 i 2023 rok dotyczyły omyłek rachunkowych podsumowań, wyliczeń udziałów procentowych i tym samym nie miały wpływu na poszczególne planowane wartości. (...) dokonano korekty planów bez ponownego opiniowania Rady Naukowej*. Odnosząc się do tych wyjaśnień należy wskazać, że skoro jednym z ustawowych zadań Rady Naukowej jest zaopiniowanie planu finansowego to korekty wprowadzane do tego planu również powinny uzyskać opinię tego organu bez względu na zakres wprowadzanych zmian.

Plan finansowy na 2022 r. nie został opracowany łącznie w odniesieniu do przychodów i kosztów całego Instytutu, a podzielony w rozbiciu na Centralę i Rybackie Zakłady Doświadczalne, co w konsekwencji nie przedstawiało w sposób przejrzysty sytuacji finansowej Instytutu. Zastępca Dyrektora IRŚ-PIB poinformowała²¹, że Plan finansowy na rok 2022 został opracowany w podziale na Centralę i Rybackie Zakłady Doświadczalne gdyż ówczesna Dyrekcja Instytut uważała to za wystarczające.

Plany finansowe na 2022 r. i 2023 r. nie zostały sporządzone w szczególowości określonej w art. 18 ust. 11 ustawy o instytutach badawczych, tj. nie obejmowały wyodrębnionych pozycji w zakresie: dotacji z budżetu państwa, płatności odsetkowych wynikających z zaciągniętych zobowiązań, kosztów majątkowych. Dane te uzupełniono w korekcie planu finansowego na 2023 r. Zgodnie z wyjaśnieniami²² Zastępcy Dyrektora Instytutu *W planach finansowych na rok 2022 i 2023 zostały zawarte dotacje z budżetu państwa. Nie wynika to z samego nazewnictwa przychodów, określonych w tabelach, niemniej jednak część opisowa wskazuje na ich ujęcie. Ustawa (...) o instytutach badawczych nie precyzuje sposobu prezentowania danych*.

¹⁸ Pismo z 17.11.2023 r., znak: DYR.040-96/2023.

¹⁹ Z wyłączeniem korekty planu finansowego na 2023 r. stanowiącego załącznik do uchwały nr 19/2023 Rady Naukowej
z dnia 5 grudnia 2023 r.

²⁰ Pismo z 17.11.2023 r., znak: DYR.040-96/2023.

²¹ Pismo z 29.09.2023 r., znak: KF.040.9.2023.

²² Pismo z 17.11.2023 r., znak: DYR.040-96/2023.

W planach finansowych Instytutu pominięto koszty majątkowe oraz płatności odsetkowe, wynikające z zaciągniętych zobowiązań. Nadmieniam, że obecnie przygotowywana jest korekta planu finansowego na rok 2023, w której zostaną ujęte zarówno koszty majątkowe oraz płatności odsetkowe, wynikające z zaciągniętych zobowiązań. Nie można zgodzić się z wyjaśnieniami, że ustawa o instytutach badawczych nie precyzuje sposobu prezentowania danych. W art. 18 ust. 11 tej ustawy wprost wskazano, że *Roczny plan finansowy obejmuje: (...) subwencje i dotacje z budżetu państwa*, zatem taka kategoria przychodów powinna zostać określona wprost, a nie być zamieszczona w innej grupie przychodów.

Plan finansowy na 2023 r. będący załącznikiem do uchwały nr 19/2023 Rady Naukowej z dnia 5 grudnia 2023 r. zawierał prognozę dotyczącą RZD Radków, tj. jednostki organizacyjnej IRŚ-PIB, która nie została wskazana w obowiązującym regulaminie organizacyjnym z 30.06.2023 r. Zastępca Dyrektora Instytutu wskazała²³, że plan zawiera prognozę dotyczącą RZD Radków według wytycznych Dyrektora IRŚ-PIB. Przed przedłożeniem go do zaopiniowania przez Radę Naukową, miały być wprowadzone zmiany w strukturze organizacyjnej Instytutu, polegające na wprowadzeniu do niej RZD Radków. Niemniej jednak, z uwagi na duży koszt organizacji odrębnego RZD-u, zmiany organizacyjne zostały odłożone w czasie.

Stwierdzono, następujący poziom realizacji planów finansowych w 2022 r. i 2023 r.

	Plan 2022	Wykonanie 2022	Realizacja w % 2022	Plan 2023 ²⁴	Wykonanie I półrocze 2023	Realizacja w % I półrocze 2023
Przychody z działalności podstawowej	5 788 130	8 151 065	141%	18 693 700	7 827 409	42%
Przychody z działalności komercyjnej	18 290 800	22 249 811	122%	23 100 510	2 221 676	10%
Pozostałe przychody operacyjne	5 004 500	7 641 166	127%	8 257 950 ²⁵	3 548 183	43%
Razem przychody	30 073 430	38 042 042	126%	50 052 160	13 597 268	27%
Amortyzacja	2 477 000	2 595 825	105%	2 240 100	1 050 218	47%
Materiały i wyposażenie	8 125 000	14 097 465	174%	12 333 410	8 704 519	71%

²³ Pismo z 14 kwietnia 2024 r., znak: DYR.040.64/2024.

²⁴ Plan po korekcie z 5 grudnia 2023 r.

²⁵ Łącznie pozostałe przychody operacyjne (8 157 950 zł) oraz przychody finansowe (100 000 zł).

Energia	920 000	964 181	105%	1 255 670	529 282	42%
Inne usługi obce	4 232 530	4 905 523	116%	11 177 670	1 823 690	16%
Podatki i opłaty	288 990	533 916	185%	663 970	334 051	50%
Wynagrodzenia (z ZUS)	14 056 940	16 138 222	115%	20 252 040	8 324 490	41%
Świadczenia na rzecz pracowników	615 800	757 637	123%	559 090	209 837	38%
Podróże służbowe	195 000	157 794	81%	438 060	90 889	21%
Pozostałe koszty rodzajowe	182 500	81 691	45%	121 080 ²⁶	96 662	80%
Koszty reprezentacji i reklamy	-	39 616	-	-	-	-
Razem koszty	31 093 760	40 271 869	130%	49 041 090	21 163 638	43%
Wynik	- 1 020 330	-2 229 827	219%	1 011 070	-7 566 370	-748%

Wskazać należy, że w Instytucie znacząco przekraczano zakładane (planowane) wartości kosztów, a pomimo tego nie dokonywano korekty planu finansowego na 2022 r. Przyczyną takiej sytuacji, zgodnie z wyjaśnieniami²⁷ Zastępcy Dyrektora Instytutu, były zmiany personalne w Instytucie na kluczowych stanowiskach, tj. dyrektora Instytutu oraz głównego księgowego. Plan na rok 2022 sporządzony został na podstawie umów podpisanych bądź będących w ostatniej fazie uzgodnień. W dalszej części roku, realizowany był szereg umów podpisanych w trakcie roku, co miało przełożenie zarówno na wysokość przychodów jak i kosztów. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku planu finansowego na 2023 r., w przypadku którego zakładano zysk w wysokości 1 011 070 zł, a osiągnięto stratę netto w kwocie (-) 5.590.565,52 zł.

Negatywnie należy ocenić proces sporządzania planów finansowych oraz ich zmiany, w szczególności:

- plany finansowe Instytutu nie zostały ustalone i zaopiniowane przez Radę Naukową z odpowiednim wyprzedzeniem, tj. w terminie umożliwiającym ich obowiązywanie od początku roku, na który zostały opracowane;
- znacząco przekraczano zakładane (planowane) wartości kosztów, a pomimo tego nie dokonywano korekty planu finansowego na 2022 r., a w przypadku planu na 2023 r.

²⁶ Łącznie pozostałe koszty proste (rodzajowe) 90 990 zł oraz koszty finansowe 30 090 zł.

²⁷ Pismo z 17.11.2023 r., znak: DYR.040-96/2023.

pomimo że jego korekta została wprowadzona w grudniu 2023 r., zakładał on zysk w wysokości 1 011 070 zł, a osiągnięto stratę netto w kwocie (-) 5.590.565,52 zł, co świadczy o nierzetelnym procesie planowania gospodarki finansowej;

- plany finansowe na 2022 r. i 2023 r. nie zostały sporządzone w szczególności określonej w art. 18 ust. 11 ustawy o instytutach badawczych, tj. nie obejmowały wyodrębnionych pozycji w zakresie: dotacji z budżetu państwa, płatności odsetkowych wynikających z zaciągniętych zobowiązań, kosztów majątkowych. Dane te uzupełniono w korekcie planu finansowego na 2023 r.;
- zarówno korektę planu finansowego na 2022 r. jak i 2023 r. wprowadzono bez opinii Rady Naukowej²⁸, ze wskazaniem na uchwałę pierwotnie opiniującą plan finansowy na dany rok;
- korekta planu finansowego na 2023 r.²⁹ zawiera prognozę dotyczącą RZD Radków, tj. jednostki organizacyjnej IRŚ-PIB, która nie została wskazana w obowiązującym regulaminie organizacyjnym z 30.06.2023 r.

1.2. Sprawozdanie finansowe Instytutu za 2022 r.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone 31.03.2023 r., podpisane przez dyrektora i głównego księgowego 20.04.2023 r. (korekta) zbadane przez niezależnego biegłego rewidenta – opinia z 12.05.2023 r., uzupełniona 6.06.2023 r., zaopiniowane przez Radę Naukową uchwałą nr 9/2023 z 20.06.2023 r. Minister RiRW Wsi postanowieniem z 26.06.2023 r. zatwierdził przedłożone sprawozdanie. Sprawozdanie zostało przekazane do zamieszczenia w Biuletynie Informacji Publicznej Ministra RiRW 29.06.2023 r. i w dniu 4.07.2023 r. dokonano wpisu do rejestru KRS.

Strata netto w wysokości 2 384 347,32 zł została pokryta z funduszu rezerwowego Instytutu.

Nie sformułowano uwag w zakresie sporządzenia sprawozdania finansowego.

1.3. Analiza wybranych zagadnień finansowo-księgowych w badanym okresie

Sytuacja finansowa Instytutu jest bardzo trudna. W okresie 2020-2023, z roku na rok ulegała znaczącemu pogorszeniu (wynik finansowy w 2020 r. – (+)4.416,6 tys. zł netto; w 2021 r. – (+)1.470,5 tys. zł netto; 2022 r. – (-)2.384,5 tys. zł netto, w 2023 r. – (-)5.591 tys. zł), co świadczy o niewłaściwych działaniach zarządczych.

²⁸ Z wyłączeniem korekty planu finansowego na 2023 r. stanowiącego załącznik do uchwały nr 19/2023 Rady Naukowej z dnia 5 grudnia 2023 r.

²⁹ Będąca załącznikiem do uchwały nr 19/2023 Rady Naukowej z dnia 5 grudnia 2023 r.

	Wykonanie 2021	Wykonanie 2022	Wykonanie 2023
Ogółem przychody z całokształtu działalności, w tym:	30 902 846,86	38 231 132,69	40 885 570,86
- przychody z działalności podstawowej ³⁰	8 658 415,96	10 109 099,23	16 006 869,94
- przychody z działalności innej niż podstawowa ³¹	13 783 451,20	14 980 657,29	18 098 104,64
- pozostałe przychody operacyjne	8 454 200,04	13 069 826,32	6 655 867,01
- przychody finansowe	6 779,66	71 549,85	124 729,27
Ogółem koszty z całokształtu działalności, w tym:	29 401 636,67	40 583 420,01	46 438 680,38
- koszty działalności podstawowej	19 022 668,61	26 335 072,07	27 719 282,74
- koszty z działalności innej niż podstawowa	10 255 913,61	14 019 115,16	17 664 984,56
- pozostałe koszty operacyjne	115 900,62	213 387,84	1 023 530,84
- koszty finansowe	7 153,83	15 844,94	30 882,24
Wynik brutto	1 501 210,19	-2 352 287,32	-5 553 109,52
Koszty w układzie rodzajowym, w tym:	29 278 582,22	40 271 869,05	45 384 267,30
wynagrodzenia z ZUS	12 455 038,69	16 138 222,06	20 487 589,66
świadczenia na rzecz pracowników	337 396,59	757 636,65	519 204,55
amortyzacja	2 593 290,46	2 595 825,18	2 313 128,06
materiały i wyposażenie	9 733 262,86	14 097 465,19	10 399 321,80
energia	775 770,35	964 180,71	1 170 694,01
inne usługi obce	2 600 249,50	4 905 522,69	8 756 187,43
podatki i opłaty	428 600,73	533 915,60	679 495,11
podróże służbowe	166 232,05	157 793,65	260 546,04
pozostałe koszty rodzajowe	188 616,25	81 691,05	505 631,57
koszty reprezentacji i reklamy	124,74	39 616,27	196 224,61
wartość sprzedanych towarów	-	-	96 244,46

Instytut w badanym okresie pogłębił, w porównaniu do roku poprzedniego, stratę netto, która wyniosła (-) 5 590 565,52 zł (w 2022 r.: (-) 2 384 347,32 zł).

Zgodnie z ustawą o instytutach badawczych, do pokrycia strat instytutu służy fundusz rezerwowy, który tworzy się z nie mniej niż 8% zysku netto za poprzedni rok obrotowy.

W przypadku gdy strata netto jest wyższa niż fundusz rezerwowy, pozostała część straty jest pokrywana z funduszu statutowego, który stanowi równowartość majątku według stanu na dzień rozpoczęcia działalności.

³⁰ Według art. 2 ustawy o instytutach badawczych (Dz. U. z 2022 poz. 498) do podstawowej działalności Instytutu należy 1) prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych; 2) przystosowywanie wyników badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki; 3) wdrażanie wyników badań naukowych i prac rozwojowych.

³¹ Art. 2 ust. 4 ustawy o instytutach badawczych.

Na koniec 2023 r. Instytut posiadał kapitał rezerwowy w wysokości 3 751 749,89 zł (czyli w wysokości niższej niż strata netto poniesiona w 2023 r.) oraz fundusz statutowy w wysokości 22 986 886,36 zł.

Zatem poniesioną stratę netto w kwocie 5 590 565,52 zł Instytut musiał pokryć z:

- funduszu rezerwowego w kwocie 3 751 749,89 zł,
- funduszu statutowego w kwocie 1 838 815,63 zł.

Zgodnie z wyjaśnieniami Zastępcy Dyrektora Instytutu na obniżenie wyniku finansowego za 2022 r. miało wpływ między innymi nie przyznanie przez Ministra Edukacji i Nauki (dalej: Ministra EiN) dotacji podmiotowej na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej/stanowiska badawczego. Instytut złożył cztery wnioski na łączną kwotę 4 084 175,92 zł. Wszystkie wnioski zostały ocenione pozytywnie jednakże wartość środków w budżecie państwa przeznaczona na ten cel nie pozwoliła na sfinansowanie wszystkich pozytywnie ocenionych wniosków, w tym również wniosków Instytutu (w roku 2021 finansowanie to wynosiło 1,5 mln zł). Kolejnymi czynnikami wpływającymi na jego obniżenie był również: wzrost zatrudnienia (konsekwencje wzrostu wynagrodzeń od 01.07.2021 r.), wyrównanie wynagrodzeń zgodnie z decyzją Państwowej Inspekcji Pracy – łącznie koszt 1,5 mln zł. Ponadto w 2022 r. średnioroczny wzrost cen towarów i usług przekroczył 14% i był najwyższy od 25 lat. Znacznie wzrosły ceny między innymi energii elektrycznej, opału, gazu, wody, paliwa a także wywozu śmieci.

Ponadto wskazać należy, że Instytut nie osiągnął również zakładanych wartości przychodów w 2022 r. Zastępca Dyrektora Instytutu wskazała, że (...) *realizacja planu przychodów z działalności komercyjnej na poziomie 58% [w 2022 r.] w RZD Zator wynika z niskiej produkcji ryby handlowej w stosunku do planu. Na zdecydowanie mniejszą produkcję od planowanej miały wpływ szczególnie zimne i deszczowe miesiące: maj oraz czerwiec, które (...) zahamowały tempo wzrostu karpia. Znaczący wpływ czynników pogodowych jest zauważalny już od około dwóch lat, np. tarło karpia jest opóźnione o około 3 tygodnie. Również przeżywalności obsad były zdecydowanie niższe niż w latach ubiegłych. Na brak widocznych śnięć krocza karpia po obsadach wiosennych szczególnie na dużych stawach, miały wpływ prawdopodobnie niskie temperatury wody (śnięte ryby opadały na dno i tam ulegały rozkładowi) oraz ogromna presja ze strony ptactwa rybożernego (kormoranów). Pomimo poniesionych dużych nakładów finansowych oraz pracowniczych w celu ochrony stawów przed rybimi drapieżnikami, sytuacja na stawach zatorskich corocznie się pogarsza. Stanowi to kluczowy problem w prowadzeniu racjonalnej gospodarki stawowej, co przekłada się na końcowy efekt produkcji. Na wielkość produkcji w roku 2022 miała również wpływ masa odłowionych ryb. W niektórych stawach nie osiągnięto zakładanej masy jednostkowej ryb. Przyczyną mogło być prawdopodobnie słabsze karmienie w miesiącach letnich (lipiec, sierpień), spowodowane*

wystąpieniem okresowych braków zawartości tlenu w wodzie, tak zwanej przyduchy. Wiąże się to ze znacznym zarośnięciem przez rośliny powierzchni lustra wody.

Subwencje, dotacje, przychody z grantów i realizowanych projektów

Wielkość subwencji, dotacji, przychodów z grantów i realizowanych projektów w latach 2021-2022 kształtowała się na zbliżonym poziomie. Przychody te uległy istotnemu wzrostowi w 2023 r. (355% w stosunku do roku poprzedniego).

Przychody z tytułu dotacji, subwencji, projektów i grantów		2021	2022	2023
Subwencja	otrzymana	3 505 300,00	2 402 400,00	2 522 500,00
	wykorzystana	3 505 300,00	2 402 400,00	2 522 500,00
Dotacje celowe	otrzymana	6 552 057,00	8 226 938,33	9 788 000,00
	wykorzystana	6 561 922,45	7 810 235,00	9 615 281,48
Dotacje przedmiotowe	otrzymana	0,00	0,00	53 672 286,68
	wykorzystana	0,00	0,00	6 849 355,47
Granty	otrzymana	462 640,00	381 885,00	216 664,00
	wykorzystana	113 149,70	343 304,95	209 403,26
Projekty	otrzymana	9 513 728,63	8 927 712,36	4 598 524,76
	wykorzystana	8 934 973,83	6 955 810,31	6 266 310,63
Razem	otrzymana	20 033 725,63	19 938 935,69	70 797 975,44
	wykorzystana	19 115 345,98	17 511 750,26	25 462 850,84

Realizowane w 2022 r. oraz 2023 r. w Instytucie cele/zadania/projekty, na które uzyskał środki z dotacji, subwencji, projektów i grantów.

2022 r.			
Instytut-Centrała			
Od kogo	Cel/ zadanie	Kwota otrzymana w 2022 r.	Kwota rozliczona (wykorzystana) w 2022 r.
Ministerstwo Edukacji i Nauki	subwencja	2 402 400,00	2 402 400,00
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Zarybianie polskich obszarów morskich w roku 2023	5 000 000,00	4 986 588,47
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Prowadzenie badań na rzece Odra i podejmowanie działań doraźnych	3 000 000,00	2 596 708,20
Narodowe Centrum Nauki	NCN Sonata*	50 204,00	309 084,63
	NCN OPUS	331 681,00	34 220,32
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	PO REGA*	2 197,13	28 045,93

	PO Wylęgarnia*	14 002,82	9 451,39
	PO Węgorz*	5 384 908,84	5 138 487,04
	PO Doradztwo	383 571,03	341 466,99
	PO Kontenery*	1 537 025,53	325 233,72
	PO Stawproplus	27 760,00	339 421,90
	PO ZUT TROĆ*	183 550,35	207 130,64
	PO PRO-PERCH*	1 044 307,08	450 160,32
	AMBER**	11 596,62	
	PO Małocenne*	190 020,30	15 639,72
	PO KKRUI	100 772,66	100 772,66
RZD Żabieniec			
Od kogo	Cel/ zadanie	Kwota otrzymana w 2022 r.	Kwota rozliczona (wykorzystana) w 2022 r.
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Dotacja na pokrycie kosztów	130 938,33	130 938,33
Polskie Stowarzyszenie Producentów Oleju	Doświadczenie	96 000,00	96 000,00
Agencja Restrukturyzacji i Rozwoju Wsi	Budowa płuczki	48 000,00	

2023 r.			
Instytut-Centrala			
Od kogo	Cel/ zadanie	Kwota otrzymana w 2023 r.	Kwota rozliczona (wykorzystana) w 2023 r.
Ministerstwo Edukacji i Nauki	subwencja	2 522 500,00	2 522 500,00
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Zarybianie polskich obszarów morskich w roku 2023	8 600 000,00	8 571 983,17
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Prowadzenie badań na rzece Odra i podejmowanie działań doraźnych	1 000 000,00	873 829,28
	Prowadzenie działalności upowszechnieniowej, prowadzenie współpracy i wymiana wiedzy z praktyką w ramach AKIS	100 000,00	97 335,88
	Wsparcie działań w obszarze badań i innowacji w rolnictwie na forum międzynarodowym	40 000,00	24 133,15

Narodowe Centrum Nauki	NCN Sonata*	122 188,00	64 952,32
	NCN OPUS	94 476,00	144 450,94
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania	52 150 006,00	5 373 162,66
		748 197,65	748 197,65
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	PO Wylęgarnia*		14 002,82
	PO Wylęgarnia 2023	344 243,78	325 463,41
	PO Węgorz*	13 003,83	31 574,08
	PO Doradztwo	643 588,73	603 911,07
	PO Kontenery*	575 208,50	1 540 760,10
	PO PIKE	222 838,26	200 216,26
	PO Stawproplus	415 610,02	388 514,90
	PO Instalacje PV	441 493,81	337 372,92
	PO PRO-PERCH*	380 576,34	989 396,38
	PO ZUT TROĆ*		27 137,07
	PO KKRUI	292 258,46	292 258,46
	PO Małocenne*		186 255,07
	PO IMMUNOVICTU	1 269 703,03	1 208 301,32
	PO Zasoby Genetyczne*		121 146,77
	Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych	112 367,00	66 279,19
	Wsparcie za dodatkowe koszty poniesione przez podmioty w sektorze rybołówstwa i akwakultury w związku z zakłóceniami rynku spowodowanymi prowadzoną przez Rosję wojną napastniczą przeciwko Ukrainie i jej wpływem na łańcuch dostaw produktów rybołówstwa i akwakultury	38 209,97	38 209,97
VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE	ETN EUROPEAN TRACKING NETWORK: General introduction to aquatic animal tracking (training school)	25 710,00	25 710,00
Ministerstwo Edukacji i Nauki	Finansowanie kosztów dodatków do wynagrodzeń osób biorących udział w realizacji projektu "Adaptywne zarządzanie barierami na Europejskich rzekach	22 665,00	22 664,94
	Stypendium dla wybitnych młodych naukowców	5 390,00	5 390,00
RZD Żabieniec			
Od kogo	Cel/ zadanie	Kwota otrzymana w 2023 r.	Kwota rozliczona (wykorzystana) w 2023 r.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Budowa Płuczki*		48 000,00
	Wsparcie za dodatkowe koszty poniesione przez podmioty w sektorze rybołówstwa i akwakultury w związku z zakłóceniami rynku spowodowanymi prowadzoną przez Rosję wojną napastniczą przeciwko Ukrainie i jej wpływem na łańcuch dostaw produktów rybołówstwa i akwakultury	94 762,10	94 762,10
RZD Zator			
Od kogo	Cel/ zadanie	Kwota otrzymana w 2023 r.	Kwota rozliczona (wykorzystana) w 2023 r.
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Wsparcie za dodatkowe koszty poniesione przez podmioty w sektorze rybołówstwa i akwakultury w związku z zakłóceniami rynku spowodowanymi prowadzoną przez Rosję wojną napastniczą przeciwko Ukrainie i jej wpływem na łańcuch dostaw produktów rybołówstwa i akwakultury	211 304,05	211 304,05
	Wsparcie za dodatkowe koszty poniesione przez podmioty w sektorze rybołówstwa i akwakultury w związku z zakłóceniami rynku spowodowanymi prowadzoną przez Rosję wojną napastniczą przeciwko Ukrainie i jej wpływem na łańcuch dostaw produktów rybołówstwa i akwakultury	263 674,91	263 674,91

Ponadto w toku kontroli stwierdzono poniesienie przez Instytut niecelowych i niegospodarnych wydatków:

1. na najem lokalu przy ul. Nowogrodzkiej 50 w Warszawie, w którym zorganizowane zostało Biuro Projektu³² – umowa najmu lokalu zawarta 22.03.2023 r.³³ wraz z jednym miejscem postojowym; miesięczna stawka czynszu netto³⁴ wyniosła 70 zł za m² powierzchni czynszowej; Instytut ponosił również zryczałtowaną opłatę eksploatacyjną w wysokości 28,00 zł za jeden m² powierzchni czynszowej obejmującą centralne

³² Tj. przedsięwzięcia pn. Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania.

³³ Umowa wraz z aneksami.

³⁴ Obejmująca również miejsce postojowe.

ogrzewanie, ciepłą i zimną wodę, wywóz śmieci, podatek od nieruchomości, ochronę, sprzątanie, itp.; dodatkowo ponosił koszty zużycia energii elektrycznej wg wskazań zainstalowanych podliczników oraz koszty przeglądu instalacji klimatyzacyjnej). W miesiącu grudniu 2023 r. czynsz za lokal wyniósł 21 464,73 zł, za opłaty eksploatacyjne 8 585,89 zł.

Umowa ta (a także kolejne aneksy do umowy) została zawarta bez umocowania prawnego, co w konsekwencji rodzi istotne ryzyko stwierdzenia jej nieważności. Ze strony Instytutu podpisana została przez p. Sebastiana Karwowskiego na podstawie pełnomocnictwa z 01.07.2022 r., znak Dyr.022-34/P/22. Ww. pełnomocnictwo dotyczy prowadzenia wszelkich czynności dla spraw organizacyjno-prawnych związanych z nadaniem Instytutowi statusu Państwowego Instytutu Badawczego, tj. dotyczy czynności ściśle związanych z ww. kwestią, np. w zakresie podpisywania umów cywilnoprawnych, a w szczególności umów najmu, zleceń i innych związanych z pełnomocnictwem, czy reprezentowania Instytutu w rozmowach i pracach legislacyjnych z instytucjami odpowiedzialnymi za wprowadzenie statusu Państwowego Instytutu Badawczego dla Instytutu Rybactwa Śródlądowego.

Pełnomocnictwo nie obejmuje swym zakresem upoważnienia do realizacji zadań dotyczących umowy o dofinansowanie w formie dotacji realizacji przedsięwzięcia pn. Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania, zawartej z NFOŚiGW, na potrzeby wykonywania której wynajęty został lokal przy ul. Nowogrodzkiej 50 w Warszawie.

IRŚ-PIB dokonał wyboru podmiotu wynajmującego lokal bez jakiegokolwiek sformalizowanego trybu (nie przedstawił dokumentów w tym zakresie), a jedynie wyjaśnił, że przy jego wyborze kierował się ceną zaproponowaną za wynajem własnej powierzchni przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB oraz wskazaną w raportach *Warszawski rynek biurowy*. Brak ww. dokumentacji uniemożliwia również ocenę konieczności wykonywania zadań Instytutu z Warszawy, a nie z miejsca jego siedziby w Olsztynie. Instytut nie przedstawił szczegółowych wyjaśnień, w tym zakresie. Zastępca Dyrektora Instytutu wskazała³⁵, że *Pełnomocnik uczestniczy w przygotowaniu i realizacji projektu pn. „Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania” finansowanego z NFOŚiGW oraz innych zleconych przez Dyrektora Instytutu zadań wymagających stałej obecności*

³⁵ Pismo z 19.06.2024 r., znak: Dyr.040-108.

w Warszawie, jednak nie wyjaśniła jakie zdania i z jakich powodów nie mogą być realizowane z Olsztyna.

2. na zlecenie audytu, w wyniku którego dla Instytutu został opracowany dokument pn. *Podsumowanie audytu w Instytucie Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza*. Zawierał on decyzje zarządcze należące do kompetencji kierownika jednostki, wprost określające działania wobec konkretnych osób, bez przedstawienia ustaleń na podstawie których zostały one sformułowane. Wydatek w wysokości łącznej 36 900 zł³⁶ został poniesiony bez zawarcia pisemnej umowy. Zastępca Dyrektora Instytutu³⁷ wskazała, że *Dział Projektów i zamówień Publicznych nie posiada żadnej dokumentacji w wyżej wymienionej sprawie. W rejestrze umów IRŚ-PIB nie ma umowy na usługę audytu. (...) Merytorycznie przedmiot umowy odebrał (...) Dyrektor Instytutu.*

Ponadto Instytut 1.08.2022 r. zawarł umowę o świadczenie usług prawnych z Kancelarią Radcy Prawnego dr Karola Sońta³⁸ na pomoc prawną w zakresie spraw zleconych przez Instytut. Zakres czynności obejmował:

- analizę dokumentacji wytworzonej w postępowaniach administracyjnych oraz sądowych i przed innymi organami państwowymi i samorządowymi;
- sporządzanie opinii, projektów pism, umów, aneksów, wniosków do organów państwowych i samorządowych itp. oraz bieżącej korespondencji w sprawach spornych między Instytutem a innymi podmiotami;
- bieżące konsultacje i wyjaśnienia;
- udział w spotkaniach wewnętrznych, zewnętrznych i z przedstawicielami organów państwowych i samorządowych;
- windykację sądową oraz egzekucję zobowiązań.

Umowa przewidywała honorarium dla Kancelarii płatne ryczałtowo w miesięcznych okresach (z dołu) w wysokości 8 000 zł (plus należny podatek VAT).

Instytut w toku kontroli nie przedstawił dokumentacji dot. wyboru tej Kancelarii (w szczególności dokumentacji dot. prowadzonego rozeznania rynku, wniosku o zawarcie umowy z kancelarią wskazującego uzasadnienie) oraz nie wyjaśnił w jakich konkretnie sprawach Kancelaria wspierała działalność Instytutu. Zastępca Dyrektora Instytutu poinformowała³⁹, że w chwili obecnej Instytut nie jest gotowy na przedłożenie ww. dokumentacji. Zakres usług został przedstawiony w umowie. Odnosząc się do wyjaśnień wskazać należy, że ww. umowa

³⁶ Faktura Vat nr 11/2022 z 12.05.2022 r. oraz nr 12/2022 z 18.05.2022 r.

³⁷ Pismo z 11.03.2024 r., znak: DYR.040-47/2024.

³⁸ Umowa została rozwiązana z dniem 31 marca 2024 r.

³⁹ Pismo z 19.06.2024 r., znak: DYR.040-108/2024.

zawiera zakres usług, które mogą być zlecone Kancelarii do wykonania, a nie rzeczywiste sprawy, w których realizacji Kancelaria wspierała działalność Instytutu.

Powyższy brak dokumentacji dot. zawarcia i realizacji umowy nie zapewnia przejrzystości procesu wyboru Kancelarii oraz uniemożliwia ocenę celowości i gospodarności ponoszonych wydatków.

Sytuacja finansowa Instytutu jest bardzo trudna i corocznie od 2020 r. ulega znaczącemu pogorszeniu, co należy ocenić negatywnie. Świadczy to o niewłaściwych działaniach zarządczych i konieczności wdrożenia planu naprawczego. Instytut dokonał niecelowych i niegospodarnych wydatków na najem lokalu w Warszawie oraz audyt personalny, pomimo braku umowy w tym zakresie. Ponadto brak dokumentacji dot. zawarcia i realizacji umowy z Kancelarią Radcy Prawnego dr Karola Sońta nie zapewnia przejrzystości procesu wyboru Kancelarii oraz uniemożliwia ocenę celowości i gospodarności ponoszonych wydatków.

1.4. Polityka rachunkowości

Gospodarkę finansową Instytutu w okresie kontrolowanym regulowały:

- zarządzenie nr 021-2/05 Dyrektora Instytutu z dnia 14 stycznia 2005 r. ustalające dokumentację opisującą przyjęte do stosowania zasady rachunkowości w Instytucie (część I – Polityka Rachunkowości oraz część II – Zakładowy Plan Kont) wraz z 9⁴⁰ zmianami;

⁴⁰ Zmienione:

- 1) aneksem nr 1 do ww. zarządzenia z 14.01.2005 r. w sprawie ustalenia dokumentacji opisującej przyjęte do stosowania zasady rachunkowości w Instytucie Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie;
- 2) zarządzeniem nr 19/07 z 9.11.2007 r. w sprawie aneksu do zakładowych zasad rachunkowości IRŚ w Olsztynie w celu ich dostosowania do ewidencji zdarzeń gospodarczych związanych z realizacją projektów współfinansowanych z funduszy europejskich,
- 3) zarządzeniem nr 03/08 z 15.07.2008 r. w sprawie aneksu do zakładowych zasad rachunkowości IRŚ w Olsztynie,
- 4) zarządzeniem nr 11/2010 z dnia 20.12.2010 r. w sprawie aneksu do zakładowych zasad rachunkowości IRŚ w Olsztynie,
- 5) zarządzeniem nr 33/2017 z 29.12.2017 r. w sprawie aneksu do zakładowych zasad rachunkowości IRŚ w Olsztynie,
- 6) zarządzeniem nr Dyr.-021-17/2018 z 1.08.2018 r. w sprawie aneksu do zakładowych zasad rachunkowości IRŚ w Olsztynie,
- 7) zarządzeniem nr Dyr.-021-22/2019 z 18.11.2019 r. w sprawie aneksu do Polityki Rachunkowości IRŚ,
- 8) zarządzeniem nr 61/2020 z 31.12.2020 r. w sprawie aneksu do zakładowych zasad rachunkowości IRŚ w Olsztynie,
- 9) zarządzeniem nr 47/2022 z 13.12.2022 r. w sprawie aneksu do zasad rachunkowości IRŚ w Olsztynie.

- zarządzenie nr 027-12/04 Dyrektora Instytutu z dnia 30 listopada 2004 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów księgowych” w IRŚ w Olsztynie wraz z późniejszymi aneksami⁴¹.

Obowiązujące w Instytucie zasady (polityka) rachunkowości określały:

- 1) rok obrotowy wskazany do sporządzania sprawozdań finansowych, w trybie przewidzianym ustawą o rachunkowości⁴², na okres od 1 stycznia do 31 grudnia każdego roku, składający się z 12 miesięcznych okresów sprawozdawczych;
- 2) sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych, w tym:
 - a) zakładowego planu kont, ustalający wykaz kont księgi głównej, zasady klasyfikacji zdarzeń gospodarczych, rozumianych jako zasady przyporządkowania do grupy zdarzeń bilansowych i wynikowych oraz określenie ich skutków finansowych dla sytuacji finansowej i rentowności Instytutu, wykaz kont syntetycznych i analitycznych, ustalenie dowodów stanowiących podstawę zapisów księgowych (oryginały dokumentów obcych, w przypadku własnych oryginały (różne decyzje wewnętrzne) i kopie (faktury sprzedaży), kopie dokumentów dot. podróży służbowych;
 - b) ogólne zasady wyceny aktywów i pasywów oraz procedury ustalania wyniku finansowego.

Regulacja ta nie spełniała jednak wymogów art. 10 ustawy o rachunkowości, bowiem nie zawiera:

- opisu systemu przetwarzania danych, a przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera - opisu systemu informatycznego, zawierającego wykaz programów, procedur lub funkcji, w zależności od struktury oprogramowania, wraz z opisem algorytmów i parametrów oraz programowych zasad ochrony danych, w tym w szczególności metod zabezpieczenia dostępu do danych i systemu ich przetwarzania, a ponadto określenia wersji oprogramowania i daty rozpoczęcia jego eksploatacji;
- opisu systemu służącego ochronie danych i ich zbiorów, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nich zapisów.

⁴¹ Zmienione:

- 1) zarządzeniem nr 20/07 z 9.11.2007 r. w sprawie aneksu do Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów księgowych IRŚ w Olsztynie w celu ich dostosowania do ewidencji zdarzeń gospodarczych związanych z realizacją projektów współfinansowanych z funduszy europejskich,
- 2) zarządzeniem nr 021-51/2021 z 31.07.2021 r. w sprawie aneksu do Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych w zakresie wzorów druków OT, LT, MT.

⁴² Ustawa z dnia 29 września 1994 r. – Dz. U. z 2023 r. poz. 120, t. j. ze zm.

W toku kontroli w Instytucie przyjęto zarządzenie nr 63/2023 Dyrektora Instytutu z dnia 27.11.2023 r. w sprawie zmian do zarządzenia nr 021-2/05 Dyrektora Instytutu w sprawie ustalenia dokumentacji opisującej przyjęte do stosowania zasady rachunkowości w Instytucie, wprowadzając ww. brakujące postanowienia⁴³.

Regulacje te nie zapewniały jednak przejrzystości, bowiem w zarządzeniu nr 021-2/05 wprowadzającym Politykę rachunkowości w Instytucie mowa jest o zasadach rachunkowości (dokumentacji systemu rachunkowości), a w części aneksów wprowadzających zmiany do tego zarządzenia - zakładowych zasadach rachunkowości. Polityka rachunkowości była zmieniana 10rotnie (wraz ze zmianą dokonaną w toku kontroli) i nie wprowadzono jej tekstu jednolitego. Ponadto regulacje te nie zostały zaktualizowane, w szczególności po otrzymaniu przez Instytut statusu państwowego instytutu badawczego. Zastępca Dyrektora Instytutu wyjaśniła⁴⁴, że Instytut status państwowego instytutu badawczego otrzymał we wrześniu 2022 r. Od tego czasu trwały prace nad rozwojem i pozyskaniem umów zapewniających Instytutowi finansowanie swojej działalności. W tym czasie niezbędne zmiany w Polityce Rachunkowości były wprowadzane aneksami. (...) Obecnie trwają prace nad przygotowaniem nowych dokumentów: Instrukcji obiegu dokumentów finansowo-księgowych oraz Polityki rachunkowości. W latach 2008-2020 część Zarządzeń Dyrektora aktualizujących Politykę rachunkowości zostało przygotowanych bez zachowania formy tworzenia Zarządzenia zmieniającego. Niemniej jednak wprowadzone zmiany były merytorycznie uzasadnione. Zauważyć należy, że od czasu uzyskania przez Instytut statusu państwowego instytutu badawczego do dnia zakończenia czynności kontrolnych minął ponad rok, zatem był to wystarczający czas na wdrożenie zaktualizowanych kluczowych regulacji wewnętrznych, w szczególności Polityki rachunkowości.

Obowiązująca Polityka Rachunkowości nie stanowi spójnej i przejrzystej regulacji zapewniającej efektywne zarządzanie tym obszarem w Instytucie.

1.5. Należności Instytutu

W Instytucie regulacje wewnętrzne w zakresie windykacji należności zostały wdrożone dopiero 27.11.2023 r. Do tego czasu obowiązywała Instrukcja obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych w IRS w Olsztynie⁴⁵, która zawierała jedynie ogólne postanowienie, że *Windykacja należności dokonywana jest w przypadku niezrealizowania w obowiązującym*

⁴³ Dodano załącznik nr 3 do Polityki rachunkowości - opis systemu służącego ochronie danych i ich zbiorów, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonywanych w nich zapisów oraz załącznik nr 4 zawierający opis systemu informatycznego.

⁴⁴ Pismo z 8.12.2023 r., znak: DYR.040.106.2023.

⁴⁵ Zarządzenie nr 027-12/04 Dyrektora IRS im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie z dn. 30.11.2004 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych w IRS w Olsztynie.

terminie płatności wynikających z wystawienia dokumentów sprzedaży, not odsetkowych, polegająca na wystaniu upomnień i wezwań do zapłaty oraz naliczenia odsetek karnych (windykacja miękka). Ostatecznym etapem windykacji należności są procedury windykacji twardej – przygotowanie sprawy dla radcy prawnego w celu przekazania na drogę postępowania sądowego i egzekucyjnego. Nie była zatem to kompleksowa regulacja pozwalająca na efektywne zarządzanie procesem.

Dopiero zarządzeniem nr 21/59/2023 Dyrektora IRS-PIB z dnia 27.11.2023 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji windykacji należności, uregulowano ten proces. Ponadto Zastępca Dyrektora Instytutu poinformowała⁴⁶, że do czasu jej wdrożenia windykacja należności była realizowana w zakresie opisanym w Instrukcji. Nie można zgodzić się z powyższymi wyjaśnieniami, bowiem **działania windykacyjne instytutu nie były w pełni skuteczne. W badanym okresie w RZD Żabieniec przedawnieniu uległa należność od firmy MIDA POLSKA Sp. z o.o. w kwocie 2 698,08 zł (przedawniona w grudniu 2022 r.). Ponadto w RZD Żabieniec w okresie od maja 2020 r. do sierpnia 2022 r. nie była prowadzona windykacja należności. Zadanie nie było realizowane przez księgową (nie pracuje już ona w RZD Żabieniec)**⁴⁷.

Kwota należności krótkoterminowych⁴⁸ Instytutu na dzień

Należności na:	31.12.2020 r.	31.12.2021 r.	31.12.2022 r.	31.12.2023 r.
Centrala	160 600,34	321 696,23	364 662,51	303 025,57
RZD Żabieniec	199 546,77	45 658,47	8 045,15	7 187,86
RZD Zator	1 196 087,99	131 429,65	124 661,92	34 211,66
Razem	1 556 235,10	498 784,35	497 369,58	344 425,09

Niewystarczające regulacje wewnętrzne w zakresie windykacji należności nie wspierały realizacji procesu, a nadzór nad nim nie był skutecznie prowadzony, bowiem w badanym okresie doszło do przedawnienia należności.

1.6. Umowy cywilnoprawne

W Instytucie wdrożona została wewnętrzna regulacja dot. umów cywilnoprawnych, tj. zarządzenie nr 027-10/04 Dyrektora Instytutu z dnia 4 listopada 2004 r. w sprawie zasad

⁴⁶ Pismo z 7.12.2023 r., znak: DYR.040.102.2023.

⁴⁷ Wyjaśnienia Zastępcy Dyrektora IRS-PIB z 7.12.2023 r., znak: DYR.040.102.2023.

⁴⁸ W Instytucie nie występowały należności długookresowe.

i trybu przygotowywania umów oraz prowadzenia rejestrów i zbiorów umów w IRS w Olsztynie. Jednakże zawierała ona istotne słabości, bowiem:

- nie została zaktualizowana po uzyskaniu przez Instytut statusu państwowego instytutu badawczego,
- nie określała wzorów umów cywilnoprawnych, w szczególności katalogu postanowień, które musi zawierać umowa w celu zabezpieczenia interesu Instytutu⁴⁹,
- nie wskazywała na konieczności sporządzenia wniosku o wyrażenie zgody na zawarcie umowy zawierającego szczegółowe uzasadnienie jej celowości.

Zastępca Dyrektora IRS-PIB wyjaśniła⁵⁰, że aktualnie trwają prace nad ujednoliceniem procedur, regulaminów, zasad i zarządzeń w IRS-PIB.

W okresie 1 stycznia 2022 r. do 30 czerwca 2023 r. Instytut zawarł 115 umów cywilnoprawnych (103 umowy zlecenia oraz 12 umów o dzieło), przy czym umów cywilnoprawnych z pracownikami Instytutu nie zawierał. Do kontroli wytypowano 13 umów cywilnoprawnych (11,3% zawartych umów), w tym 11 umów zlecenia i 2 umowy o dzieło⁵¹.

Głównym przedmiotem zawartych umów były prace związane z zarybieniami, w tym prowadzenie dokumentacji, opracowanie zestawień rejestrów połowów, różnego rodzaju analizy, opracowania, przeprowadzanie ankiet, wykonywanie recenzji, odbiór materiału zarybieniowego.

Kontroli poddano następujące umowy:

L.p.	Beneficjent umowy	Rodzaj umowy	Przedmiot umowy	Data zawarcia	Protokół odbioru/ ewidencja godzin	UWAGI
1.	Neuman Kazimierz	zlecenie	Przygotowanie planów powszechnych obowiązków obronny.	03.01.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	Godzinowa karta pracy (miesiąc styczeń 2022) zawierająca opis wykonanej pracy nie zawiera podpisu przełożonego.
2.	Neuman Kazimierz	zlecenie	Przygotowanie planów powszechnych obowiązków obronny.	30.12.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	
3.	Kuźbicka Izabela	zlecenie	wykonywanie czynności księgowych	07.03.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu	Umowa zawarta na zadania wynikające z regulaminu organizacyjnego IRS-

⁴⁹ § 5 ust 2 ww. zarządzenia przewiduje jedynie fakultatywną możliwość wdrożenia wzorów umów.

⁵⁰ Pismo z 18.12.2023 r.

⁵¹ Doboru próby dokonano metodą losową, z uwzględnieniem następujących kryteriów:

- 1) wartość umowy, w tym zróżnicowana wartość umów na tożsame zadania;
- 2) przedmiot zawartej umowy (charakter zadań pokrywający się z zadaniami IRS-PIB wynikającymi z regulaminu organizacyjnego).
- 3) istotność zadań realizowanych w ramach umowy dla działalności Instytutu.

					pod względem merytorycznym.	PIB (Działu Finansowo-Księgowego)
4.	Podkomorz y Henryk	zlecenie	odbiór materiałów zarybieniowych, nadzór nad jego transportem i wpuszczeniem do zarybianej rzeki	29.03.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	Ewidencja godzin umowy zlecenia w miesiącu marcu 2022 r. nie zawiera podpisu zleceniodawcy lub osoby upoważnionej przez zleceniodawcę.
5.	Sobiegraj Wojciech	zlecenie	odbiór materiałów zarybieniowych, nadzór nad jego transportem i wpuszczeniem do zarybianej rzeki	24.04.2023	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	
6.	Kardela Janina	zlecenie	organizacja zarybień w ramach Programu „Zarybianie polskich obszarów morskich w roku 2022” (dalej: ZPOM)	22.03.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	Ewidencja godzin (miesiąc marzec 2022) nie zawiera podpisu Zleceniodawcy lub osoby upoważnionej przez Zleceniodawcę. Umowa zawarta na zadania, które we wcześniejszym okresie pracownik wykonywał w ramach obowiązków służbowych.
7.	Kardela Janina	zlecenie	organizacja zarybień w ramach Programu „Zarybianie polskich obszarów morskich w roku 2023”	31.03.2023	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	Umowa zawarta na zadania, które we wcześniejszym okresie pracownik wykonywał w ramach obowiązków służbowych.
8.	Podolak Irwin	zlecenie	wykonywanie prac biurowych, archiwizacyjnych i porządkowych	01.09.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	Umowę zawarto na zadania zbieżne z obowiązkami służbowymi pracownika.
9.	Sikora Maciej	zlecenie	pełnienie dyżurów na portierni IRS	31.12.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	
10.	Podleśny Jakub	zlecenie	opracowanie zestawienia tabelarycznego gatunków odławianych przez wędkarzy oraz przedstawienie danych odnośnie ilości zwrotów wypełnionych rejestrów w stosunku do ilości rejestrów wydanych	01.10.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	

11.	Pender Rafał	zlecenie	opracowanie zestawienia tabelarycznego gatunków odławianych przez wędkarzy oraz przedstawienie danych odnośnie ilości zwrotów wypełnionych rejestrów w stosunku do ilości rejestrów wydanych	01.10.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	
12.	Wiśniewolski Wiesław	o dzieło	recenzje w przewodzie doktorskim	25.05.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	
13.	Wiśniewolski Wiesław	o dzieło	recenzje w przewodzie doktorskim	09.08.2022	Rachunek zawierający informacje o sprawdzeniu pod względem merytorycznym.	

W toku kontroli powyższych umów stwierdzono, że w odniesieniu do umowy zawartej z:

- p. Kazimierzem Naumanem (2 umowy): nie zawierały postanowień zapewniających poufność informacji, tj. zobowiązujących zleceniobiorcę do zachowania w poufności wszystkich informacji, w których posiadanie wszedł w toku realizacji przedmiotu umowy;
- p. Izabelą Kuźbicką: nie zawierały postanowień zapewniających poufność informacji, tj. zobowiązujących zleceniobiorcę do zachowania w poufności wszystkich informacji, w których posiadanie wszedł w toku realizacji przedmiotu umowy; ponadto umowę zawarto na zadania zbieżne z zadaniami Działu Finansowo-Księgowego, które powinny być realizowane przez pracownika a nie w ramach umowy cywilnoprawnej. W celu zatrudnienia na stanowisku głównego księgowego Instytut przeprowadził w 2021 r. trzy nabory: 25.03.2021 r., 16.04.2021 r. oraz 14.09.2021 r.; w wyniku pierwszego naboru nie wyłoniono kandydata, w wyniku drugiego naboru z dniem 01.07.2021 r. zatrudniono p. Monikę Przybyszewską, która rozwiązała tę umowę z dniem 30.09.2021 r. Umowa o pracę z obecną główną księgową została podpisana 17.12.2021 r. z terminem podjęcia pracy określonym na 1.03.2022 r.

Z-ca Dyrektora Instytutu wyjaśniła⁵², że zawarcie umowy cywilnoprawnej z p. Izabelą Kuźbicką było podyktowane sytuacją w Instytucie, tj. czasowym wakatem na stanowisku głównej księgowej, absencjami pracowników z uwagi na sytuację epidemiologiczną w kraju oraz zaległościami związanymi z zakończeniem i rozliczeniem 2021 r. P. Izabela

⁵² Pismo z 2 lutego 2024 r., znak: DYR.040-27/2024.

Kuźnicka (po odejściu jako główna księgowa) zatrudniła się w innej firmie, zatem wyraziła zgodę na zatrudnienie tylko i wyłącznie na umowę zlecenie. Odnosząc się do tych wyjaśnień wskazać należy, że zadania komórek organizacyjnych Instytutu powinny być realizowane przez pracowników jednostki, a nie zlecane w formie umów cywilnoprawnych. Brak zgody osoby na zatrudnienie w formie umowy o pracę, nie może być argumentem do zawarcia umowy cywilnoprawnej a działania Instytutu związane z wyłonieniem kandydata posiadającego kompetencje do realizacji zadań na podstawie umowy o pracę powinny być zintensyfikowane;

- p. Henrykiem Podkomorzym i p. Wojciechem Sobiegrajem: zawarto umowę zlecenie, z uwagi na okresowy charakter wykonania czynności. Jak wskazała Z-ca Dyrektora Instytutu⁵³, największa liczba zarybień jest w miesiącach kwiecień – maj. W tym czasie równolegle prowadzone są wielu rzek zlokalizowanych w województwach zachodniopomorskim, pomorskim, kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim. Instytut nie dysponuje tak liczną grupą osób, aby w tym czasie obsłużyć procesy zarybieniowe;
- p. Janiną Kardela: 2 umowy zawarto na zadania, które we wcześniejszym okresie należały do obowiązków pracownika Zakładu Ryb Wędrownych IRŚ-PIB. Zawarcie umowy cywilnoprawnej a nie powierzenie zadań w ramach umowy o pracę, zgodnie z wyjaśnieniami⁵⁴ Z-cy Dyrektora Instytutu spowodowane było faktem, że nie miały one charakteru ciągłego i wykonywane były poza miejscem pracy oraz w godzinach ustalonych przez pracownika. Dodatkowo zakres obowiązków ograniczał się do wykonywania okresowych zadań związanych z realizacją ZPOM tylko w przypadku zgłoszonych zarybień w określonym czasie oraz w przypadku przygotowywania zestawień. Odnosząc się do tych wyjaśnień wskazać należy, że z pisma Kierownika Działu Personalnego z 15.12.2023 r. wynika, że zadania realizowane w ramach umowy wcześniej należały do obowiązków Pani jako pracownika Zakładu Ryb Wędrownych IRŚ-PIB, zatem wykonywane były w ramach stosunku pracy. Tym samym Instytut powinien zapewnić skuteczny system zastępstwa i po przejściu ww. osoby na emeryturę zadania powinny zostać powierzone innej osobie w ramach stosunku pracy;
- p. Irwin Podolak: umowę zawarto na zadania zbieżne z obowiązkami służbowymi pracownika. Z-ca Dyrektora Instytutu wyjaśniła⁵⁵, że zawarcie umowy cywilnoprawnej było podyktowane było krótkim okresem obowiązywania umowy (1 miesiąc). Odnosząc

⁵³ Pismo z 2 lutego 2024 r., znak: DYP.040-27/2024.

⁵⁴ Pismo z 2 lutego 2024 r., znak: DYP.040-27/2024.

⁵⁵ Pismo z 2 lutego 2024 r., znak: DYP.040-27/2024.

się do tych wyjaśnień wskazać należy, że krótki okres zawarcia umowy nie powinien stanowić argumentu do zastępowania umowy o pracę, umową cywilnoprawną; ponadto umowa nie zawierała postanowień zapewniających poufność informacji, tj. zobowiązujących zleceniobiorcę do zachowania w poufności wszystkich informacji, w których posiadanie wszedł w toku realizacji przedmiotu umowy; Instytut nie przedstawił dokumentacji wskazującej w jaki sposób prowadzony był nadzór nad realizacją przedmiotu umowy, w szczególności weryfikacji czy przedmiot umowy został wykonany. Z-ca Dyrektora Instytutu wyjaśniła, jedynie, że p. Irwinowi Podolak były zlecane prace na bieżąco, gdy skończył dane zadanie, dostawał nowe. *Zadania wykonywał z należytą starannością*;

- w żadnej z badanych umów zlecenia nie zawarto postanowień zabezpieczających interes Instytutu (tj. kar umownych oraz postanowień umożliwiających skuteczne dochodzenie roszczeń wynikających z nieterminowego bądź nienależytego wykonania prac). Z-ca Dyrektora Instytutu wyjaśniła⁵⁶, że z wydanych przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej *Rekomendacji w zakresie formułowania postanowień umów dotyczących kar umownych* (pismo z dnia 26.09.2023 r.⁵⁷) wynika, że postanowienia dotyczące kar umownych nie są niezbędne w każdej umowie. Obligatoryjne zawieranie w umowach postanowień dot. kar umownych przewidziane jest jedynie w ustawie Pzp⁵⁸. Obowiązek zamieszczania takich postanowień nie wynika również z ustawy o finansach publicznych⁵⁹. Nie można zgodzić się z przedstawioną argumentacją, ponieważ właściwe postanowienia umów, w tym kary umowne pozwalają na skuteczne zabezpieczenie interesu jednostki. Z ww. Rekomendacji nie wynika jednoznaczne stanowisko, że kary umowne nie są niezbędne w każdej umowie. Wskazują one, że kary umowne należy sformułować indywidualnie do każdej umowy. Od tego często zależy, czy będą one efektywnie zabezpieczały interesy jednostki. Podkreślono w nich, że kary umowne to narzędzie, które - właściwie skonstruowane - może skutecznie zabezpieczać interesy i sprawną realizację umowy. By jednak osiągnąć taki efekt, już na etapie projektowania umowy należy zastanowić się, jakie konkretne interesy jednostki mają zabezpieczać i jakie funkcje mają pełnić. Wskazują również, że kształt postanowień umowy dot. kar umownych, zwłaszcza wysokość i zakres zastrzeganych kar, ma wpływ na wartość składanych ofert i na sprawność realizacji umowy. Zastrzeganie kar umownych

⁵⁶ Pismo z 2 lutego 2024 r., znak: DYR.040-27/2024.

⁵⁷ <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/pisma-urzedowe/rekomendacje-w-zakresie-formulowania-postanowien-umow-185236051>.

⁵⁸ Ustawa z dnia 11.09. 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1605, z późn. zm.).

⁵⁹ Ustawa z dnia 27.08. 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, z późn. zm.).

w nadmiernej wysokości lub za uchybienia nieistotne dla realizacji umowy, prowadzi do złożenia wyższych ofert, uwzględniających ryzyko zapłaty wysokiej kary. Należy zatem dostosować przesłanki i wysokość kar umownych do zabezpieczanych nimi interesów, a by uniknąć wątpliwości, powinno mieć to wyraz wprost w umowie. Rekomendują, by brać pod uwagę możliwość rozwiązywania sporów o kary umowne w drodze ugody.

Ponadto w przypadku 9⁶⁰ z 13 badanych umów, nie były sporządzane wnioski o wyrażanie zgody na ich zawarcie, ze wskazaniem szczegółowego uzasadnienia ich celowości. Informacje takie sporządził Kierownik Działu Personalnego 15.12.2023 r. na potrzeby kontroli.

Negatywnie ocenia się obszar zawierania umów cywilnoprawnych.

W szczególności nie był on wspierany przez regulację wewnętrzną, bowiem zawierała ona istotne słabości:

- nie została zaktualizowana po uzyskaniu przez Instytut statusu państwowego instytutu badawczego;
- nie określała wzorów umów cywilnoprawnych, w szczególności katalogu postanowień, które musi zawierać umowa w celu należytego zabezpieczenia interesu Instytutu⁶¹;
- nie wskazywała na konieczność sporządzenia wniosku o wyrażenie zgody na zawarcie umowy zawierającego szczegółowe uzasadnienie jej celowości.

Ponadto spośród 13 badanych umów w przypadku:

- 9⁶² nie były sporządzane wnioski o wyrażanie zgody na ich zawarcie;
- 4⁶³ umowy zawarto na zadania, które powinny być realizowane w ramach stosunku pracy przez pracowników Instytutu;
- 4⁶⁴ umowy nie zawierały postanowień zapewniających poufność informacji, tj. zobowiązujących zleceniobiorcę do zachowania w poufności wszystkich informacji, w których posiadanie wszedł w toku realizacji przedmiotu umowy;
- 3⁶⁵ umów godzinowa karta pracy lub ewidencja godzin nie została zatwierdzona przez przełożonego (brak podpisu);

⁶⁰ Dot. umów wskazanych pod poz. 4-7, 9-13 tabeli.

⁶¹ § 5 ust 2 ww. zarządzenia przewiduje jedynie fakultatywną możliwość wdrożenia wzorów umów.

⁶² Dot. umów wskazanych pod poz. 4-7, 9-13 tabeli.

⁶³ Umowy wskazane pod poz. 3, 6, 7, 8 tabeli.

⁶⁴ Umowy wskazane pod poz. 1, 2, 3, 8 tabeli.

⁶⁵ Umowy wskazane pod poz. 1, 4 i 6 tabeli.

- 1⁶⁶ umowy Instytut nie przedstawił dokumentacji wskazującej w jaki sposób prowadzony był nadzór nad realizacją przedmiotu umowy, w szczególności weryfikacji czy przedmiot umowy został wykonany;
- w żadnej z badanych umów zlecenia nie zawarto postanowień należycie zabezpieczających interes Instytutu.

1.7. Samochody służbowe

W kontrolowanym okresie w Instytucie obowiązywały regulacje wewnętrzne dotyczące wykorzystywania samochodów służbowych, tj. zarządzenie Dyrektora nr 15/2014 z dnia 12.05.2014 r.⁶⁷ Dokument ten posiadał istotne słabości w szczególności z uwagi na zawężenie zakresu jego stosowania wyłącznie do działalności gospodarczej, z pominięciem podstawowego przedmiotu działania Instytutu (statutowego). W regulaminie określono, że samochód służbowy wykorzystywany jest tylko do celów służbowych, wprowadzono bezwzględny zakaz używania samochodów służbowych do celów prywatnych. Regulamin zawiera następujące załączniki: upoważnienie do prowadzenia samochodu służbowego; umowę o korzystanie z samochodu służbowego; zamówienie pracownika na przydział samochodu służbowego; protokół z przekazania samochodu służbowego pracownikowi oraz z przyjęcia samochodu służbowego po zakończeniu użytkowania; powiadomienie o kradzieży/utracie ewidencji przebiegu pojazdu oraz wzór ewidencji przebiegu pojazdu.

Kontrolę nad rozliczeniem wykorzystywania samochodów służbowych pełnił Kierownik Działu Administracyjno-Gospodarczego. Zgodnie z informacją uzyskaną od Kierownika Działu Administracyjno-Gospodarczego, samochody służbowe nie były wykorzystywane do celów prywatnych⁶⁸.

W kontrolowanym okresie Instytut dysponował 13 samochodami służbowymi. Były to zarówno samochody osobowe (6 sztuk) oraz ciężarowe (7 sztuk).

Regulacja w zakresie wykorzystania samochodów służbowych posiadała istotne słabości w szczególności z uwagi na zawężenie zakresu jej stosowania wyłącznie do działalności gospodarczej, z pominięciem podstawowego przedmiotu działania Instytutu (statutowego).

1.8. Tworzenie spółek

W okresie objętym kontrolą Instytut nie utworzył spółki kapitałowej i nie obejmował lub nie nabywał akcji i udziałów w takich spółkach (art. 17 ust. 5 ustawy o instytutach badawczych).

⁶⁶ Umowa wskazana pod poz. 8 tabeli.

⁶⁷ Zarządzenie nr 15/2014 Dyrektora IRS z dnia 12.05.2014 ws. Regulaminu używania pojazdów samochodowych wykorzystywanych wyłącznie dla działalności gospodarczej.

⁶⁸ Pismo Z-cy Dyrektora z 06.03.2024 r.

2. ORGANIZACJA I JAKOŚĆ PRACY INSTYTUTU

2.1. Struktura organizacyjna i regulacje wewnętrzne

Kontrolowana jednostka działała na podstawie uchwały Prezydium Rządu nr 33 w sprawie reorganizacji nauki rolniczej⁶⁹, ustawy o instytutach badawczych, rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie reorganizacji IRS⁷⁰, rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie nadania IRS statusu państwowego instytutu badawczego⁷¹, Statutu Instytutu⁷² oraz Regulaminu organizacyjnego.

Instytut jest państwową jednostką organizacyjną, posiadającą osobowość prawną, powołaną do prowadzenia badań naukowych (podstawowych, stosowanych, przemysłowych), prac rozwojowych, przystosowania wyników badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki, a także wdrażania wyników badań naukowych i prac rozwojowych, w zakresie rybactwa. Instytut prowadzi również działalność statutową i komercyjną.

W okresie objętym kontrolą w Instytucie obowiązywał *Statut Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza*, zatwierdzony przez Ministra RiRW w dniu 01.04.2021 r., który został zmieniony *Statutem Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza – Państwowego Instytutu Badawczego*, zatwierdzonym przez Wiceprezesa Rady Ministrów – Ministra RiRW, w dniu 13.12.2022 r. Dokumenty te, zgodnie z art. 6 ust. 2 oraz art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy o instytutach określają przedmiot i zakres działania Instytutu. Z uwagi na nowelizację ustawy o instytutach badawczych, Instytut w dniu 19.02.2024 r. przesłał⁷³ do Ministra RiRW projekt Statutu, który jest na etapie dostosowywania zgłoszonych przez Ministra RiRW uwag.

W badanym okresie obowiązywał Regulamin Organizacyjny, który był czterokrotnie zmieniany. W ramach struktury organizacyjnej Instytutu wyodrębnieni zostali dwaj zastępcy dyrektora Instytutu, tj. Z-ca Dyrektor ds. naukowych i Z-ca Dyrektor ds. rozwoju. W okresie od dnia 13.07.2022 r. do dnia 15.04.2024 r. w Instytucie nie było obsadzone stanowisko Z-cy Dyrektora ds. rozwoju. Zgodnie z § 10 ust. 1 regulaminu organizacyjnego Z-ca Dyrektora ds. rozwoju w zakresie ustalonych kompetencji podejmuje działania służące rozwojowi, wzrostowi środków finansowych na działalność i poprawie kondycji ekonomicznej Instytutu.

⁶⁹ Uchwała nr 33 Prezydium Rządu z dnia 24.01.1951 r. w sprawie reorganizacji nauki rolniczej (PRz.59/51).

⁷⁰ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23.05.2007 r. w sprawie reorganizacji Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza (Dz. U. Nr 102, poz. 700).

⁷¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 09.09.2022 r. w sprawie nadania Instytutowi Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie statusu państwowego instytutu badawczego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1993).

⁷² Statut Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza z dnia 01.04.2021 r.

⁷³ Statut Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza - Państwowy Instytut Badawczy z dnia 13.12.2022 r.

⁷³ Pismo IRS-PIB z dnia 19.02.2024 r.

Realizacja tych działań miała istotne znaczenie, w szczególności w odniesieniu do trudnej sytuacji finansowej Instytutu.

Z-ca Dyrektora Instytutu poinformowała,⁷⁴ że osoba na stanowisko Z-cy Dyrektora ds. rozwoju została powołana w dniu 16.04.2024 r. Brak zatrudnienia osoby na tym stanowisku podyktowany był tym, że Dyrektor Instytutu przeprowadzał rozmowy z potencjalnymi kandydatami, którzy nie zgadzali się na zatrudnienie ze względu na wysokość wynagrodzenia. W tym czasie nadzór nad RZD w Zatorze i Żabieńcu powierzono pełnomocnikowi Dyrektora ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji badań, który nie został wskazany w regulaminie organizacyjnym.

Brak obsadzenia stanowiska z-cy dyrektora ds. rozwoju przez okres ponad 1,5 roku mógł mieć istotne znaczenie w odniesieniu do trudnej sytuacji finansowej Instytutu, bowiem do jego obowiązków należało kluczowe działanie na rzecz poprawy kondycji ekonomicznej Instytutu. Ponadto nadzór nad RZD w Zatorze i Żabieńcu powierzono pełnomocnikowi Dyrektora ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji badań, który nie został wskazany w regulaminie organizacyjnym.

Zgodnie z pismem Instytut⁷⁵ realizował swoje zadania statutowe zakresie:

1. prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, o których mowa w § 6 i 7 statutu
2. *prowadzenia prac aplikacyjnych i adaptacyjnych przystosowujących wyniki badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki, poprzez realizowanie programu badawczego nt.: „Tworzenie naukowych podstaw postępu biologicznego, ochrona ichtiologicznych zasobów genowych oraz implementacja środowiskowych rozwiązań inżynieryjnych źródłem innowacji i wsparcia zrównoważonego rybactwa śródlądowego i akwakultury, bioróżnorodności zasobów wodnych oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju” w zakresie 4 głównych obszarów badawczych, których szczegółowe cele są wypełniane w ramach zadań badawczych (15-19 zadań badawczych – liczba zadań jest weryfikowana poprzez ocenę komisyjną według zrealizowanych celów zadań) oraz innych prac rozwojowych. W 2022 roku Instytut realizował 19 zadań badawczych i innych oraz badań własnych i prac rozwojowych na zlecenia podmiotów zewnętrznych wskazane w piśmie z dnia 15.12.2023 r.*

Wyniki prowadzonych badań są upowszechniane na arenie krajowej i międzynarodowej wśród naukowców oraz na potrzeby praktyki poprzez:

- publikowanie w systemie otwartym (Open Access) w czasopismach naukowych krajowych i zagranicznych,

⁷⁴ Pismo Z-cy Dyrektora z 19.06.2024 r.

⁷⁵ Pismo Z-cy Dyrektora IRS-PIB z 13.03.2024 r.

- prezentowanie wyników w formie referatów, wykładów i posterów na konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych w zakresie szeroko pojmowanego rybactwa, akwakultury a także bezpieczeństwa żywnościowego, ochrony środowiska wodnego, w tym np. podczas Aquaculture Europe 2023 w Wiedniu, Grune Woche 2023 w Berlinie oraz podczas konferencji organizowanych przez stowarzyszenia producentów, towarzystwa rybackie oraz przez Instytut (cykliczne konferencje: Wylęgarnia, Krajowa Konferencja Rybackich Użytkowników Jezior, Rzek i Zbiorników Zaporowych oraz ogólnopolskie konferencje,
- prezentowanie wyników oraz prowadzenie szkoleń dedykowanych praktyce rolniczej i rybackiej;
- prowadzenie działalności wdrożeniowej, wydawniczej, upowszechnieniowej, w tym również w ramach systemu wiedzy i innowacji AKIS.

3. *Wdrożenia wyników badań naukowych i prac rozwojowych*

Instytut prowadzi działalność wdrożeniową, wydawniczą oraz upowszechnieniową, w tym również w ramach systemu wiedzy i innowacji AKIS. Wyniki prac rozwojowych są wdrażane do praktyki oraz publikowane w czasopismach naukowych krajowych i zagranicznych. W każdym roku, efekty wdrożeniowe są wykazywane na etapie sprawozdawczym. Dodatkowo w 2023 r. do potrzeb badania wędrówek osiadłych i jeziorowych populacji ryb stworzono i wdrożono w praktyce systemy anten rozmieszczonych zarówno w rzece Pasłęce jak i w zlewni jeziora Wdzydze. Utworzono również kilka baz danych, w tym głównie w ramach realizacji prac zleconych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (dalej: GIOŚ) w ramach „Monitoringu i klasyfikacji ichtiofauny śródlądowej według Dyrektywy 2000/60/WE oraz bioty według wymagań Dyrektywy 2013/39/UE w latach 2023-2025”, w tym:

- Sieć stanowisk pomiarowych do badań ichtiofauny rzek w częściach wód płynących objętych w latach 2011-2012, 2014-2015, 2017-2018 oraz 2019-2021 monitoringiem GIOŚ, z uwzględnieniem wszystkich jednolitych części wód objętych programem monitoringu diagnostycznego, w postaci mapy cyfrowej w formacie mapy-pliki shp.
- Pliki wsadowe (w formacie Excel) współpracujące z bazą danych Access i aplikacją bazodanową EFI+IBI_PL: plik wsadowy z danymi z monitoringu diagnostycznego na uzgodnionych z GIOŚ jednolitych częściach wód płynących; plik wsadowy IRS_D, zawierający dane o rybach dwuśrodowiskowych na wytypowanych w danym roku stanowiskach.

- Baza Access zawierająca opracowane dane i ocenę stanu/potencjału ekologicznego wytypowanych JCW przy pomocy utworzonej aplikacji, w oparciu wskaźniki EFI+IBI_PL. Baza raportowa dla potrzeb Water Information System for Europe - State of Environment (sieć WISE-SoE), składająca się z dwóch tabel: StationsRiversBio i BiologyRivers_Agg. Tabela StationsRiversBio zawiera 24 kolumny obejmujące dane z dokładną lokalizacją geograficzną stanowiska (współrzędne geograficzne stanowiska, nazwa stanowiska, rzeki i jej recypienta, kody i nazwy ICW oraz Punkty Pomiarowe Kontrolne, obszary dorzeczy, morza), dane charakteryzujące stanowisko (wielkość dorzecza do stanowiska, odległość od źródła, wysokość nad poziomem morza, typ geologiczny rzeki oraz typ jednolitych części wód - naturalne, silnie zmienione, sztuczne. Tabela BiologyRivers_Agg zawiera 8 kolumn z powtórzonymi kodami i nazwą punktów pomiarowo-kontrolnych PPK, nazwą rzeki oraz rokiem, miesiącem i porą roku przeprowadzenia badań. Od 2019 r. wprowadzono nowy format pliku WISE-SoE, zawierający znacznie ograniczoną ilość danych.
- Baza zawierająca dane o historycznym i aktualnym (na dzień badań monitoringowych) występowaniu gatunków dwuśrodowiskowych dla stanowisk monitorowanych w latach 2011-2012, 2014-2015, 2017-2018 i 2019 w ramach monitoringu diagnostycznego (w formacie Excel). Bazy te są aktualnie uzupełniane o dane z projektu EFI+, realizowanego w latach 2007-2009, wprowadzone zgodnie z ujednoliconym schematem.
- Bazy danych wykorzystywana w przygotowaniu atykułu *Over 200,000 kilometers of free-flowing river habitat in Europe is altered due to impoundments* opublikowanego w *Nature Communication*.

4. *kształcenia w szkole doktorskiej*

Od 02.01.2024 r. Instytut współtworzy Szkołę Doktorską. W składzie Rady Szkoły Doktorskiej jest dwóch samodzielnych pracowników naukowych z Instytutu.

5. *prowadzenia postępowań w sprawie nadania stopnia doktora*

Od 01.09.2023 r. prowadzono 6 postępowań o nadanie stopnia doktora, w tym jedno z nich zostało zakończone w dniu 5.12.2023 r. nadaniem stopnia doktora w dyscyplinie zootechnika i rybactwo pracownikowi z IRS-PIB.

6. *prowadzenia postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego*

Od 01.09.2023 r. nie prowadzono postępowań o nadanie stopnia doktora habilitowanego, w dyscyplinie zootechnika i rybactwo.

7. *prowadzenia postępowań w sprawie nadania tytułu profesora*

Od lipca 2023 roku trwa postępowanie w sprawie nadania tytułu profesora zgłoszone do Rady Doskonałości Naukowej pracownikowi naukowemu z IRS-PIB. Na obecnym etapie, w systemie dotyczącym postępowań profesorskich są zamieszczone recenzje – wszystkie są pozytywne.

2.2. Funkcjonowanie Rady Naukowej

W okresie objętym kontrolą obowiązywał Regulamin przeprowadzania wyborów do Rady Naukowej IRS oraz uzupełniania składu Rady w trakcie kadencji⁷⁶, Regulamin Rady Naukowej IRS⁷⁷.

W myśl art. 29 ust. 1 ustawy o instytutach badawczych Rada Naukowa jest organem stanowiącym, inicjującym, opiniodawczym i doradczym Instytutu w zakresie jego działalności statutowej oraz w sprawach rozwoju kadry naukowej i badawczo-technicznej. W badanym okresie funkcjonowała Rada Naukowa powołana na okres kadencji na lata 2021 - 2025, tj. od 27.09.2021 do 27.09.2025.

28.07.2021 r. Rada Naukowa IRS kadencji 2017 – 2021 uchwaliła *Regulamin przeprowadzania wyborów do Rady Naukowej Instytutu Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie oraz uzupełniania składu Rady w trakcie kadencji*⁷⁸. Natomiast 29.07.2021 r., zgodnie z art. 30 ust. 8 cyt. ustawy, po zasięgnięciu opinii Rady Naukowej, Dyrektor Instytutu ustanowił zarządzeniem nr 36/2021 *Regulamin przeprowadzania wyborów do Rady Naukowej IRS oraz uzupełniania składu Rady w trakcie kadencji*.

Zarządzenie to zawierało błędną podstawę prawną ustanowienia. W dokumencie wskazano art. 24 ust. 1 pkt 6 ustawy o instytutach badawczych informujący, że Dyrektor podejmuje decyzje we wszystkich sprawach dotyczących Instytutu, z wyjątkiem spraw należących do zakresu działania rady naukowej, zamiast właściwego art. 30 ust. 8 tej ustawy.

Dyrektor terminowo ustanowił regulamin wyborów do Rady Naukowej oraz uzyskał pozytywną opinię Rady w tej sprawie.

Pismem z 31.08.2021 r. dyrektor IRS, w myśl art. 30 ust. 4 ustawy o instytutach badawczych, przedstawił Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi listę 14 kandydatów spoza Instytutu, w celu

⁷⁶ Regulamin przeprowadzania wyborów do Rady Naukowej IRS oraz uzupełniania składu Rady w trakcie kadencji na lata

2021-2025 Zarządzenie Dyrektora IRS z dnia 29.07.2021 r.

⁷⁷ Regulamin Rady Naukowej IRS z dnia 27.10.2021 r.

Uchwała Rady Naukowej IRS z dnia 27.10.2021 r. w sprawie uchwalenia zmian w Regulaminie Rady Naukowej.

⁷⁸ Pismo Z-cy Dyrektora IRS-PIB z dnia 15.01.2024 r., DYP.040-13/2024.

powołania ich w skład Rady Naukowej kadencji 2021-2025⁷⁹. Liczba przedstawionych kandydatur na członków była tożsama z liczbą członków zatwierdzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi określoną w § 8 ust. 1 pkt 2) Statutu Instytutu z dnia 01.04.2021 r., a wskazani kandydaci spełniali ustawowe wymagania.

16.09.2021 r. Ministra RiRW powołał przedstawicieli do składu Rady Naukowej kadencji 2021-2025.

Rada Naukowa zaczęła działać 27.10.2021 r. na podstawie uchwalonego przez siebie Regulaminu. Przewodniczącym Rady Naukowej została wybrana osoba, powołana przez ministra nadzorującego, posiadająca stopień naukowy profesora, co jest zgodne z art. 31 ust. 1 i 2 ustawy.

Ustalono, że Regulamin Rady Naukowej IRS, od 2021 r., nie był aktualizowany po uzyskaniu statusu państwowego instytutu badawczego. Z-ca Dyrektora IRS-PIB pismem z 15.01.2024 r.⁸⁰ poinformowała, że zmiana statusu nie miała istotnego wpływu na treść Regulaminu i że na najbliższym posiedzeniu Rady formalna niedokładność nazewnictwa zostanie usunięta. Niemniej jednak Regulamin nie został zmieniony również zakresie nowych zadań Rady Naukowej, w związku z nowelizacją ustawy o instytutach badawczych, tj.: brak nowej regulacji art. 31 ust. 1a cyt. ustawy „Funkcję Przewodniczącego Rady można pełnić łącznie nie dłużej niż przez 8 lat”, który powinien znaleźć się w Regulaminie Rady Naukowej.

Zadania Rady Naukowej w Regulaminie Rady Naukowej	
Jest	Powinno być
w § 2 pkt 3 - opiniowanie kierunkowych planów tematycznych badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansowych Instytutu, a także rocznych sprawozdań dyrektora z wykonania zadań Instytutu	w § 2 pkt 3 - opiniowanie kierunkowych planów tematycznych badań naukowych i prac rozwojowych Instytutu oraz rocznych sprawozdań dyrektora z wykonania zadań Instytutu
w § 2 pkt 4 - zatwierdzanie perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej	w § 2 pkt 4 - ustalanie perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej

Rada Naukowa nie dostosowała Regulaminu Rady Naukowej do zmian wprowadzonych od 06.09.2023 r. nowelizacją ustawy o instytutach badawczych.

W kontrolowanym okresie nastąpiła zmiana składu Rady Naukowej. Na wniosek Dyrektora Instytutu z 15.06.2022 r. zostały odwołane dwie osoby z funkcji członka Rady Naukowej

⁷⁹ Pismo Dyrektora IRS z dnia 31.08.2021 r., znak: Dyr.040-27/2021.

⁸⁰ Pismo Dyrektora IRS-PIB z dnia 15.01.2024 r., znak: Dyr.040-13/2024.

i adekwatnie zostały powołane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi 11.07.2022 r. dwie inne osoby.

Zgodnie z § 8 ust. 1 pkt 1) i 2) Statutu IRS z 01.04.2021 r. oraz z § 9 ust. 1 pkt 1) i 2) Statutu IRS-PIB z 13.12.2022 r. skład Rady Naukowej Instytutu w ramach kadencji 2021-2025 liczył 26 członków. W skład jej wchodziło 11 pracowników naukowych i 1 pracownik badawczo-techniczny oraz 14 osób niebędących pracownikami Instytutu. Skład Rady Naukowej spełniał wymogi określone w art. 30 ust. 2 ustawy.

W skład Rady Naukowej, wchodzi także zastępca dyrektora Instytutu ds. naukowych, który spełniał ustawowe wymagania, tj. posiadał stopień naukowy doktora habilitowanego, był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Instytucie nie krócej niż rok od dnia rozpoczęcia procedury powołania Rady Naukowej. Osoba ta posiada prawo głosu w sprawach, podejmowanych uchwałą na posiedzeniach Rady Naukowej, dotyczących opiniowania kwalifikacji osób na stanowiska pracowników naukowych i badawczo-technicznych oraz dokonywanie okresowej oceny dorobku naukowego i technicznego tych pracowników; opiniowania wniosków o przyznawanie stypendiów naukowych oraz przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora i stopnia doktora habilitowanego w zakresie posiadanych uprawnień. W skład Rady Naukowej wchodził również przedstawiciel Ministra Edukacji i Nauki (dalej: MEiN).

W 2022 r. odbyło się 6 posiedzeń członków Rady Naukowej Instytutu w dniu: 16.02.; 23.03.; 29.06; 19.10; 14.11 i 14.12.

W 2023 r. odbyło się 5 posiedzeń członków Rady Naukowej Instytutu w dniu: 20.01.; 24.03.; 27.04.; 20.06 i 05.12.

Na podstawie przekazanych list obecności ustalono, że w 2022 r. nie wystąpiły przypadki nieobecności danego członka na wszystkich posiedzeniach, a przypadki nieobecności poszczególnych członków Rady były sporadyczne i usprawiedliwione.

Rada Naukowa w 2022 r. podjęła łącznie 27 uchwał⁸¹. Zgodnie z art. 35a pkt 1 ustawy o instytutach badawczych Przewodniczący Rady Naukowej miał obowiązek przekazania w ciągu 7 dni ministrowi nadzorującemu uchwał określonych w art. 29 ust. 2 pkt 5-11 i 17-19.

Tabela dotycząca kontroli procedowania uchwał przekazanych przez IRS-PIB do MRiRW

L.p.	Data posiedzenia Rady Naukowej	Nr uchwały	Uchwała Rady Naukowej w sprawie	Osoba przekazująca uchwałę	Data przekazania do Ministra RiRW ⁸²	Liczba dni po terminie
------	--------------------------------	------------	---------------------------------	----------------------------	---	------------------------

⁸¹ Pismo Dyrektora IRS-PIB z dnia 08.09.2023 r. – Wykaz uchwał podjętych przez Radę Naukową IRS-PIB w latach 2022 – 2023.

⁸² Data przekazania uchwał do Ministerstwa przez ePUAP.

	i podjęcia uchwały					
1.	16.02.2022	2/2022	zatwierdzenia planu finansowego Instytutu na 2022 r.	Z-ca Przewodniczącego Rady Naukowej	24.02.2022	1
2.	23.03.2022	3/2022	zaopiniowania sprawozdania z działalności Instytutu w 2021 r.	Z-ca Przewodniczącego Rady Naukowej	31.03.2022	1
3.	23.03.2022	4/2022	zaopiniowania zmian w Regulaminie Organizacyjnym Instytutu	Z-ca Przewodniczącego Rady Naukowej	31.03.2022	1
4.	29.06.2022	9/2022	zatwierdzenia Programu badawczego Instytutu na 2022 r.	Z-ca Przewodniczącego Rady Naukowej	06.07.2022	0
5.	29.06.2022	10/2022	zaopiniowania zmian w Regulaminie Organizacyjnym Instytutu	Z-ca Przewodniczącego Rady Naukowej	06.07.2022	0
6.	06.09.2022	15/2022	zatwierdzenia sprawozdania finansowego za 2021 r.	Z-ca Przewodniczącego Rady Naukowej	16.09.2022	3
7.	06.09.2022	15/2022	zaopiniowania wniosku Dyrektora Instytutu dotyczącego podziału zysku za 2021 r.	Z-ca Przewodniczącego Rady Naukowej	16.09.2022	3
8.	14.12.2022	22/2022	zaopiniowania planu Programu Badawczego na 2023 r.	Z-ca Przewodniczącego Rady Naukowej	20.12.2022	0

W 2022 r. Zastępca Przewodniczącego Rady Naukowej IRS-PIB przekazał do Ministra RiRW 8 wymaganych ustawowo uchwał. Terminowo przesłano 3 uchwały, a 5 zostało przesłanych po terminie. Opóźnienie w przekazywaniu uchwał wynosiło od 1 do 3 dni.

Należy zwrócić uwagę również na nieprecyzyjne określanie przedmiotu danej uchwały, tj. niestosowanie nazw opiniowanych dokumentów zgodnych z ustawą o instytutach badawczych:

Jednostka redakcyjna w ustawie o instytutach badawczych	Jest	Powinno być
art. 29 ust. 2 pkt 9	Uchwała w sprawie zatwierdzenia planu finansowego Instytutu na 2022 r.	Uchwała w sprawie zaopiniowania rocznego planu finansowego Instytutu na 2022 r.
art. 29 ust. 2 pkt 5	Uchwała w sprawie zaopiniowania sprawozdania z działalności Instytutu w 2021 r.	Uchwała w sprawie zaopiniowania rocznego sprawozdania dyrektora z wykonania zadań w 2021 r.
art. 29 ust. 2 pkt 5	Uchwała w sprawie zatwierdzenia Programu Badawczego Instytutu na 2022 r.	Uchwała w sprawie zaopiniowania Kierunkowych planów tematycznych badań naukowych i prac rozwojowych

		oraz finansowych Instytutu na 2022 r.*
art. 29 ust. 2 pkt 11	Uchwała w sprawie zaopiniowania wniosku Dyrektora Instytutu dotyczącego podziału zysku Instytutu za 2021 r.	Uchwała w sprawie zaopiniowania podziału zysku Instytutu za 2021 r.
art. 29 ust. 2 pkt 5	Uchwała w sprawie zaopiniowania planu Programu Badawczego na 2023 r.	Uchwała w sprawie zaopiniowania Kierunkowych planów tematycznych badań naukowych i prac rozwojowych oraz finansowych Instytutu na 2023 r.*

* od dnia 06.09.2023 r. zmiana brzmienia tekstu jednostki redakcyjnej w ustawie o instytutach badawczych.

Przewodniczący Rady Naukowej przesłał 5 uchwał po wymaganym ustawowo terminie, co stanowiło naruszenie wymogów art. 35a ust. 1 ustawy o instytutach badawczych. Ponadto w przedmiocie uchwał wskazywano nazwy dokumentów niezgodne z ustawą o instytutach badawczych.

Z analizy przesłanych uchwał podjętych przez Radę Naukową w 2022 r. wynika, że uchwały wymagane ustawą były przysyłane do ministra nadzorującego przez Zastępcę Przewodniczącego Rady Naukowej. Z pisma Zastępcy Dyrektora IRS-PIB⁸³ wynika, że „nie ma upoważnienia do zastępowania Przewodniczącego Rady Naukowej, gdyż jest to uregulowane Regulaminem Rady Naukowej IRS z dnia 27.10.2021 r., § 13 ust. 1 - posiedzeniem Rady kieruje przewodniczący lub jego zastępca.” Jednakże, zgodnie z brzmieniem § 16 ust. 2 Regulaminu Rady Naukowej, uchwalonym przez Radę Naukową ustanowiono, w myśl z art. 35a ust. 1 ustawy o instytutach badawczych, że „Przewodniczący Rady przekazuje ministrowi nadzorującemu uchwały Rady w sprawach, o których mowa w § 2 pkt 3-9 i 14, terminie 7 dni od dnia ich podjęcia”.

Uchwały podjęte przez Radę Naukową były przysyłane do ministra nadzorującego przez Zastępcę Przewodniczącego Rady Naukowej bez stosownego upoważnienia. Stanowiło to naruszenie wymogów Regulaminu Rady Naukowej oraz art. 35a ust. 1 ustawy o instytutach badawczych, które wskazują, że to Przewodniczący Rady przekazuje ministrowi nadzorującemu uchwały.

2.3. Plan i wykonanie (realizacja) badań naukowych i prac rozwojowych

W latach 2022-2023 Instytut prowadził badania naukowe i prace rozwojowe na podstawie opracowanych dokumentów, tj. Programów badawczych na lata 2022 i 2023.

Na podstawie Programu badawczego na 2022 r. i Sprawozdania z wykonania planu za 2022 r. ustalono, że Instytut zrealizował wszystkie zadania w ramach działalności statutowej, m.in. projekty badawcze finansowane przez NCN i finansowanych przez Fundusz Badań Własnych, projekty współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego

⁸³ Pismo IRS-PIB z dnia 22.09.2023 r.

Funduszu Morskiego i Rybackiego w ramach Programu Operacyjnego „Rybacktwo i Morze”, projekty finansowane przez NFOŚiGW i GIOŚ, zadania zlecone przez MRiRW.

Na podstawie art. 29 ust. 2 pkt 5 ustawy o instytutach badawczych Rada Naukowa Instytutu zatwierdziła uchwałą Program badawczy na 2022 r.⁸⁴ Przepisy te wskazuje, że do zadań Rady należy zaopiniowanie Kierunkowych planów tematycznych badań naukowych i prac rozwojowych. Zatem przedmiot uchwały wskazujący na opiniowany dokument nie był zgodny z przepisami ustawy. Analogiczna sytuacja dotyczy uchwały Rady Naukowej podjętej w 2023 r. w tym samym zakresie⁸⁵.

Zgodnie z art. 29 ust. 2 pkt 1a znowelizowanej ustawy o instytutach badawczych Rada Naukowa podjęła uchwałą⁸⁶ pozytywnie zaopiniowała Plan działalności Instytutu na 2024 r. Z otrzymanych wyjaśnień wynika, że w Instytucie są procedury wewnętrzne dotyczące zgłaszania i wyboru tematów badań naukowych i prac rozwojowych, a pracownicy naukowci zgłaszają do realizacji zadania⁸⁷.

2.4. Efekty wdrożeniowe i upowszechnieniowe

Z-ca Dyrektora Instytutu wyjaśniła⁸⁸, że Instytut posiada 1 patent pt. Włok do połowu ryb, zwłaszcza ryb pelagicznych - zgłoszony w 2016 r. i wzór użytkowy pn. „Gniazdo tarłowe dla sandacza” - zgłoszony w 2020 r. Od tego czasu oraz w okresie objętym kontrolą, w ramach działalności wdrożeniowej, nie zgłoszono ani też nie uzyskano patentu.

W roku 2022 r. Instytut wdrażał i upowszechniał efekty prowadzonych badań naukowych i prac rozwojowych poprzez⁸⁹:

1. zawieranie umów z podmiotami

L.p.	Rodzaj projektu	Jednostka zlecająca	Liczba trwających w 2022 r. umów
1.	współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w ramach Programu	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	14

⁸⁴ Uchwała Rady Naukowej z dnia 29.06.2022 r.

⁸⁵ Uchwała Rady Naukowej z dnia 20.06.2023 r.

⁸⁶ Uchwała Rady Naukowej z dnia 05.12.2023 r.

⁸⁷ Pismo Z-cy Dyrektora z dnia 12.02.2024 r. - Zgłoszenia tematów badań naukowych odbywają się w Instytucie zgodnie z procedurą. Do kierowników zadań statutowych oraz jednostek naukowych IRS-PIB zostaje przesłane pismo, w którym Dyrektor Instytutu zwraca się o przygotowanie wniosku dotyczącego planowanego/proponowanego zadania badawczego. Wnioski mogą obejmować nowe oraz dotychczas realizowane zadania badawcze. Razem z pismem przewodnim zostaje wysłane zarządzenie Dyrektora Instytutu, tj. z wnioskiem o finansowanie oraz kosztorysem zadania badawczego. Okres złożenia wniosku o finansowanie zadania badawczego na najbliższe lata (2024-2026) trwa od 6 lipca do 31 października 2023 r.. Wniosek podlegał ocenie przez komisję oceniającą, powołaną zarządzeniem przez Dyrektora Instytutu. Termin oceny wniosków na lata 2024-2026 trwał do 30 listopada 2023 r.. Komisja sporządza arkusz oceny wniosku o finansowanie zadania badawczego. Decyzję o umieszczeniu zadania w planie badawczym Instytutu podejmuje Dyrektor Instytutu po uzyskaniu opinii Rady Naukowej.

⁸⁸ Pismo Z-cy Dyrektora z dnia 15.12.2023 r.

⁸⁹ Sprawozdanie z działalności IRS za 2022 r.

	Operacyjnego Rybactwo i Morze		
2.	finansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	3
		Instytut Ochrony Środowiska – PIR	2
3.	umowy komercyjne	Różne	17

2. realizowanie zadań zleconych przez MRiRW

W 2022 r. Instytut realizował 5 umów zleconych przez MRiRW, w tym jedno wraz z Ministerstwem Rolnictwa Węgier.

3. inne działania:

- przekazanie do produkcji przez Zakład Hodowli Ryb Łososiowatych 219,3 kg narybku letniego, 260 tys. szt. ikry zaoczkowanej selekcyjnej populacji samiczej pstrąga tęczowego szczepu Rutki oraz 33 kg neosamców. Korzystając ze znacznej skali prac selekcyjnych, ryby niewykorzystane (odrzucone) sprzedawane są jako ryby towarowe. W ramach prowadzonego zadania badawczego wyprodukowano i przeznaczono do zarybienia wód 50 tys. szt. narybku jesiennego siei, 40 tys. szt. narybku letniego pstrąga potokowego, 46 tys. szt. narybku letniego troci wiślanej oraz 80 szt. narybku jesiennego lipienia.
- prowadzenie badań ichtiopatologicznych ryb w ramach działalności Weterynaryjnego Laboratorium Diagnostycznego – Diagnostyka Chorób Ryb Hodowlanych i Akwariowych - przebadano łącznie 59 prób ryb pochodzących z gospodarstw karpiowych i pstrągowych (prywatni hodowcy).
- darowizny:
 1. przekazane zgodnie z porozumieniem w sprawie partycypacji w kosztach zarybiania Raduni, 20 tys. szt. narybku letniego pstrąga potokowego o wartości 5 000 zł,
 2. przekazanie przez Zakład Hodowli Ryb Jesiotrowatych hodowcom z Polski, Litwy i Łotwy materiału hodowlanego o wartości 279 098 zł,
 3. prowadzenie przez Zakład Hodowli Ryb Jesiotrowatych prac w wodach dzierzawionego obwodu rybackiego jeziora Dgał Wielki. W ramach tych prac wody obwodu zarybiono materiałem zarybieniowym szczupaka, sandacza, suma i siei, a odłowiono ponad 183 kg ryb.

W badanym okresie, w okresie od 2021 r. do 31.08.2023 r. formą upowszechniania wyników badań naukowych było:

1. wydawanie publikacji artykułów w czasopismach punktowanych i w pozostałych czasopismach punktowanych zagranicznych i krajowych,

2. udział w konferencjach/sympozbach krajowych,
3. udział w konferencjach/sympozbach zagranicznych,
4. wydawanie monografii.

Forma upowszechniania wyników		Liczba w:		
1) publikacje artykułów - łącznie		2021 r.	2022 r.	01.01. 31.08.2023
w tym:	art. w czas. punktowanych	49	31	40
	art. w pozostałych czasopismach zagranicznych i krajowych	43	51	30
2) udział w konferencjach/sympozbach krajowych		13(83)*	18(82)*	14(35)
3) udział w konferencjach/sympozbach zagranicznych		19(21)*	15(24)*	10(26)
4) monografie - łącznie		36	44	51
w tym:	Poziom I	26	37	44
	Pozostałe	10	7	7

* liczba konferencji/sympozjów (liczba wystąpień)

W Instytucie realizowano działalność upowszechnieniową w zakresie prowadzonych badań i zastosowania w praktyce poprzez publikacje, monografie oraz udział w konferencjach.

2.5. Komercjalizacja i prawa autorskie

W okresie objętym kontrolą w Instytucie funkcjonował Regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych IRS, z dnia 28.04.2017 r., zmieniony w 2019 r. Zmiany zostały pozytywnie zaopiniowane przez Radę Naukową uchwałą z dnia 09.12.2019 r.⁹⁰.

W Regulaminie określono kwestie dotyczące m.in.:

1. praw i obowiązków instytutu, pracowników oraz doktorantów w zakresie ochrony i korzystania z praw autorskich i praw pokrewnych oraz praw własności przemysłowej;
2. zasad wynagradzania twórców;
3. zasad podziału środków uzyskanych z komercjalizacji między twórcą będącym pracownikiem instytutu a tym instytutem;
4. zasad i procedur komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz know-how związanego z tymi wynikami;
5. zasad korzystania z majątku instytutu wykorzystywanego do komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenia usług naukowo-badawczych,

⁹⁰ Uchwała Rady Naukowej nr 40/2019, z dnia 09.12.2019 r.

tj. wymaganych przepisami elementów, wskazanych w art. 24 ust. 1a ustawy o instytutach badawczych.

Na podstawie analizy treści Regulaminu ustalono, że wskazano możliwość komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych poprzez utworzenie w tym celu spółki celowej oraz określono zasady podziału przychodów z tytułu komercjalizacji, uzyskanych przez Instytut, w wyniku przeprowadzenia komercjalizacji bezpośredniej i pośredniej, obniżonych o koszty bezpośrednio związane z tą komercjalizacją, poniesione przez spółkę celową.

Dodatkowo w ramach komercjalizacji, w Instytucie obowiązuje Zarządzenie Dyrektora w sprawie wprowadzenia Regulaminu zarządzania infrastrukturą badawczą w IRS-PIB, które określa zasady korzystania z infrastruktury badawczej na potrzeby badań naukowych lub prac rozwojowych prowadzonych przez Instytut, reguluje uprawnienia do obsługi z infrastruktury badawczej, obowiązki użytkownika oraz sposób ustalania opłat dla podmiotów zewnętrznych za korzystanie z tej infrastruktury.

W okresie objętym kontrolą obowiązywały regulacje w zakresie zarządzania infrastrukturą badawczą. Wdrożono Regulamin zarządzania prawami autorskimi, prawami własności przemysłowej oraz zasady komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych, jednakże nie został on zaktualizowany po uzyskaniu status PIB.

2.6. Działania Instytutu związane oceną poziomu naukowego

Ocena poziomu naukowego Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. S. Sakowicza - Państwowego Instytutu Badawczego należy do kompetencji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej: Minister NiSW). Komisja Ewaluacji Nauki (dalej: KEN), która jest organem opiniotawczo-doradczym ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki, przeprowadziła ewaluację obejmującą działalność Instytutu za lata 2017-2021, na podstawie kryteriów zawartych w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2023 r., poz. 742 z późn. zm.), którymi są: 1) poziom naukowy prowadzonej działalności; 2) efekty finansowe badań naukowych i prac rozwojowych; 3) wpływ działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki.

Wynik przeprowadzonej oceny pozwolił na przyznanie Instytutowi, decyzją Ministra EiN z dnia 15 lipca 2022 r., nr 174/405/2022, kategorii naukowej „A” w dyscyplinie zootechnika i rybactwo. W tym zakresie nastąpiła zmiana kategorii naukowej.

Zgodnie z przedstawioną przez Zastępcę Dyrektora Instytutu informacją⁹¹ IRS-PIB czyni szereg starań w celu utrzymania kategorii „A” i są to następujące działania:

⁹¹ Pismo IRS-PIB z dnia 15.01.2024.

1. W zakresie kryterium I - poziom naukowy prowadzonej działalności naukowej - są prowadzone działania motywacyjne pracowników, którzy są oceniani na podstawie *Regulaminu oceny pracowników naukowych i badawczo-technicznych*, w zakresie dorobku do publikowania artykułów naukowych w najlepszych czasopismach z listy ministerialnej. Ponadto pracownicy w ramach *Regulaminu Funduszu Stypendialnego* mogą ubiegać się o nagrodę z tego Funduszu, w którym jest wydzielony program jednorazowego stypendium projakościowego uzależnionego od wyniku publikacyjnego w roku przyznania stypendium.
2. W zakresie kryterium II - efekty finansowe badań naukowych i prac rozwojowych - są prowadzone działania motywacyjne pracowników naukowych i badawczo-technicznych do przygotowywania aplikacji wniosków o dofinansowanie badań. Organizowane są cykliczne seminaria naukowe z częstotliwością dwa razy w miesiącu, podczas których prelegenci prezentują dotychczasowe wyniki badań oraz informują kierownictwo oraz innych pracowników o zamiarach kontynuacji badań i podejmowania przygotowywania aplikacji wnioskowych. Dodatkowo, w Instytucie wprowadzony został *Regulamin Funduszu Badań Własnych*, z którego środki są wykorzystane na finansowanie działalności podstawowej Instytutu w zakresie istotnych dla jego rozwoju badań własnych, zgodnych z zatwierdzonymi przez Radę Naukową Instytutu perspektywicznymi kierunkami działalności naukowej lub z zaopiniowanymi przez tę Radę kierunkowymi planami tematycznymi badań Instytutu. Dzięki niemu pracownicy mają możliwość przeprowadzenia samodzielnych wstępnych badań własnych, na podstawie których mogą przygotować badania bardziej zaawansowane i finansowane ze źródeł zewnętrznych.
3. W ramach kryterium III - wpływ działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki - kierownictwo Instytutu podejmuje szeroką naukową współpracę zagraniczną oraz krajową, realizuje projekty, organizuje cykliczne konferencje (tzw. „Wylęgarnia”, „Jeziorówka” oraz „AKIS”), a także nadzoruje działania promocyjne działalności Instytutu poprzez publikowanie informacji na stronach społecznościowych: Facebook, Instagram, LinkedIn. Promocje działań naukowych mają miejsce również w czasopismach naukowych, popularno-naukowych i popularnych oraz na łamach magazynu lifestyle'owego.
4. Kierownictwo Instytutu dba o publikowanie jak najlepszych prac z zakresu rybactwa oraz nauk biologicznych i utrzymanie wysokiego prestiżu wydawanego przez Instytut czasopisma naukowego: „Fisheries and Aquatic Life” – obecnie czasopismo posiada 100 pkt przydzielonych przez Ministra Nauki (Komunikat Ministra Nauki z dnia 5 stycznia 2024 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych).

5. W dniu 9 października 2023 r. podczas Inauguracji Roku Akademickiego Szkoły Doktorskiej „AgroBioTech PhD” zostały sfinalizowane działania w kierunku współtworzenia przez IRS-PIB Szkoły Doktorskiej, tworzonej przez cztery instytuty badawcze nadzorowane przez Ministra RiRW, tj. Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie, Instytut Ogrodnictwa – Państwowy Instytut Badawczy w Skierniewicach, Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie oraz Instytut Ochrony Roślin – Państwowego Instytutu Badawczego w Poznaniu. Podpisano aneks, na mocy którego od 02.01.2024 roku podmiotem wstępującym do wspólnego prowadzenia szkoły jest: Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza - Państwowy Instytut Badawczy. Obecnie prowadzone są przygotowania do wspólnego prowadzenia Szkoły Doktorskiej przez ww. pięć instytutów.
6. W 2023 r, w Instytucie otwarto Laboratorium Genetyki Molekularnej w Olsztynie, którego zadaniem jest prowadzenie nowoczesnych badań genetycznych, pozyskiwanie nowej współpracy naukowej, realizowanie obecnych i ubieganie się o kolejne prestiżowe projekty.
7. W 2024 r. Instytut planuje utworzyć pracownię naukową pn. Pracownia Domestykacji i Biotechnologii Ryb.

W roku 2022 Instytut został poddany ocenie poziomu naukowego przez Ministra EiN uzyskując wyższą, od poprzedniej oceny, kategorię naukową „A”.

3. JAKOŚĆ ZARZĄDZANIA INSTYTUTEM

3.1. Wieloletni plan działalności/strategia

W Instytucie opracowano dokument pn. Strategia rozwoju IRS-PIB, który zawierał ustalenie dokumentu pn. Perspektywiczne kierunki działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej do roku 2030. Rada Naukowa zatwierdziła uchwałą z dnia 05.12.2023 r. ustalenie Strategii rozwoju Instytutu na lata 2024-2030. Z informacji Z-cy Dyrektora IRS-PIB wynika⁹², że Strategia rozwoju Instytutu została wdrożona od dnia 1.01.2024 r.

Dokument zawierał elementy dokumentu pn. Perspektywiczne kierunki działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej. Wyłonienie tematów statutowych, zawierających perspektywiczne kierunki działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej w Instytucie odbyło się zgodnie z procedurą opisaną w zarządzeniu Dyrektora Instytutu nr 17/2020 z dnia 20.05.2020 r. w sprawie zasad i trybu podziału i rozliczania środków finansowych na naukę

⁹² Pismo Z-cy Dyrektora z dnia 22.01.2024 r.

na finansowanie działalności statutowej, gdzie nad prawidłowością przebiegu oceny czuwała Komisja.

Do zadań Rady Naukowej, zgodnie z ustawą o instytutach badawczych, należy ustalanie Perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej. Powyższe dokumenty powinny być opracowane oddzielnie i oddzielnie podjęte uchwałą przez Radę Naukową.

Instytut⁹³ wyjaśnił, że planuje podjąć działania w kierunku zaktualizowania i dostosowania zgodnie z przesłanym dokumentem: „*Perspektywiczne kierunki działalności naukowej, wdrożeniowej i rozwojowej instytutu badawczego* – wytyczne dla instytutów badawczych nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi” jak również po sugestii Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaktualizowanie *Strategii rozwoju Instytutu*.

3.2. Realizacja umowy nr 1036/2023/Wn-50/MN-PO/D z 5 czerwca 2023 r. zawartej z NFOŚiGW.

W dniu 5 czerwca 2023 r. Instytut zawarł z NFOŚiGW umowę o dofinansowanie, w formie dotacji, realizacji przedsięwzięcia pn. Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania (dalej: przedsięwzięcie lub projekt). Kwota udzielonego dofinansowania wyniosła 250 000 000 zł.

Zawierając umowę Instytut zobowiązał się do realizacji przedsięwzięcia zgodnie z Harmonogramem rzeczowo-finansowym, stanowiącym załącznik do umowy, w terminie do 31.12.2027 r., a także do osiągnięcia, w wyniku realizacji przedsięwzięcia, efektu rzeczowego (wyrażonego liczbą, m.in. stanowisk pomiarowych) oraz efektu ekologicznego (stałego monitoringu zagrożeń wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania), w terminie do 31.12.2024 r., w zakresie określonym w Warunkach szczególnych umowy, jak również do zapewnienia wymaganej trwałości przedsięwzięcia.

W toku kontroli IRS-PIB przedstawił⁹⁴ informacje nt. realizacji umowy z NFOŚiGW wskazujące, iż spośród działań zaplanowanych do realizacji w 2023 r. nie udało się wykonać w całości działań w ramach zadania *Opracowanie metodyk dotyczących monitoringu stanu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych*. Ponadto poinformował m.in., że utworzył 285 szt. stanowisk pomiarowych i że wszystkie one działają.

Informacje te nie były spójne z informacjami wpływającymi do Ministerstwa po zakończeniu czynności kontrolnych, a obejmującymi okres objęty kontrolą. Wynika z nich, że Instytut

⁹³ Pismo Z-cy Dyrektora z dnia 24.01.2024 r.

⁹⁴ W piśmie z dnia 15.03.2024 r., znak: Dyr.040-57/2024.

zbudował i uruchomił wszystkie, przewidziane 46 stałe punkty pomiarowo-kontrolne oraz sukcesywnie wybiera i zatwierdza lokalizacje stacji mobilnych. Ponadto ww. informacje wskazują na następujący postęp finansowy przedsięwzięcia⁹⁵:

L.p.	Pozycja HRF	Budżet	Realizacja	Pozostało	Postęp
1.	1.1 Stacje pomiarowo-kontrolne	133 687 448,99	13 539 446,53	120 148 002,46	10,1%
2.	1.2 Infrastruktura teleinformatyczna	38 585 629,09	14 086 461,66	24 499 167,43	36,5%
3.	1.3 Przygotowanie i prowadzenie działań projektowych	66 812 929,52	6 742 071,47	60 070 858,05	10,1%
4.	1.4 Koszty pośrednie od wynagrodzeń	10 346 514,40	1 088 018,53	9 258 495,87	10,5%
5.	1.5 Informacja i promocja projektu	567 478,00	7 848,09	559 629,91	1,4%
RAZEM		250 000 000,00	35 463 846,28	214 536 153,72	14,2%
		Zakontraktowane zobowiązania	48 000 000,00	-	-
		RAZEM	83 463 846,28	-	33,4%

Mając na uwadze, iż w dniu 31.12.2024 r., upływa termin osiągnięcia efektu rzeczowego oraz efektu ekologicznego przedsięwzięcia stwierdzić należy niski stopień jego realizacji. Po upływie 11 miesięcy od rozpoczęcia realizacji umowy postęp finansowy przedsięwzięcia wyniósł 33,4%. Zatem na okres pozostałych 7 miesięcy do wykonania pozostaje 66,4%. Zaznaczyć należy, że główne opóźnienia dotyczą zadania nr 1.1. Harmonogramu rzeczowo-finansowego – „Stacje pomiarowo-kontrolne”, którego realizacja limituje osiągnięcie pełnego efektu rzeczowego pozostałych zadań oraz efektu ekologicznego przedsięwzięcia.

Realizacja przedsięwzięcia pn. Stały monitoring (...) opiera się na metodykach, będących podstawą w wyznaczaniu kierunków działania Biura Projektu przedsięwzięcia. Metodyki określają mapę lokalizacji punktów pomiaru, standardy i kryteria pomiarów, wymogi techniczne i technologiczne urządzeń (stacji pomiarowo-kontrolnych), jakie system monitoringu musi spełniać, aby mógł dokonywać wiarygodnych pomiarów i przekazywać wiarygodne wyniki do organów i instytucji zajmujących się ochroną środowiska i bezpieczeństwem ludności. W celu opracowania ww. dokumentów Instytut powołał pięć zespołów naukowo-badawczych zlecając im opracowanie pięciu różnych metodyk. W skład zespołów weszło 37 naukowców

⁹⁵ Pismo IRŚ-PIB z dnia 03 czerwca 2024 r., Dyr. 043-54/2024.

i ekspertów z całego kraju i z zagranicy. Opracowane metodyki zostały przekazane Dyrektorowi Instytutu w dniu **31 grudnia 2023 r. Dopiero od tego momentu, tj. od początku roku 2024** Biuro Projektu mogło planować lokalizacje stacji pomiarowo-kontrolnych oraz dokonywać zakupów odpowiednich urządzeń, które spełnią wysokie wymagania technologiczne, określone w ww. metodykach.

Przystępując do realizacji przedsięwzięcia zgodnie z opracowanymi metodykami, w wyniku przeprowadzenia badania rynku, Instytut ustalił, że nie będzie możliwe zakupienie gotowych stałych stacji pomiarowo-kontrolnych. Oferowane przez dostawców urządzenia nie zapewniały bowiem dokonywania wiarygodnych ilościowych i jakościowych pomiarów wód. W związku z powyższym Instytut podjął decyzję, aby urządzenia te zaprojektować i wykonać we własnym zakresie.

Konieczność zaprojektowania i wykonania stacji pomiarowo-kontrolnych przesunęła i wydłużyła termin realizacji przedsięwzięcia.

Jednocześnie Instytut poinformował⁹⁶, że do 29.02.2024 r. zawarto umowy cywilnoprawne z 8 osobami zewnętrznymi. Przedsięwzięcia nie realizowali zatem pracownicy Instytutu. Tym samym na podstawie ww. informacji stwierdzić należy, że Instytut nie posiadał zdolności instytucjonalnej do realizacji przedsięwzięcia skoro przez okres 9 miesięcy obowiązywania umowy zawartej z NFOŚiGW była ona wykonywana bez udziału pracowników Instytutu, ale przez osoby zewnętrzne.

Pomimo że umowa z NFOŚiGW została zawarta 5.06.2023 r., wypłata zaliczki nastąpiła 7.07.2023 r., a osoby zewnętrzne zaangażowane w realizację przedsięwzięcia wykonywały przewidziane w nim zadania dopiero od 14.12.2023 r.

Ponadto zgodnie z § 2 porozumienia zawartego pomiędzy Ministrem RiRW i Ministrem Klimatu i Środowiska z 3.01.2023 r. (porozumienie zostało przekazane do IRŚ-PIB 4.01.2023 r.), Instytut zobowiązany był do przekazania do MRiRW wniosku kierowanego do NFOŚiGW o dofinansowanie zadań z zakresu budowy i utrzymania stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych opartego na nowoczesnych systemach wczesnego ostrzegania, czego nie zrealizował. Z-ca Dyrektora wskazała, że pismem z dnia 10 stycznia 2023 r. Instytut poinformował Ministra RiRW o przygotowaniu, złożeniu i zakresie planowanych prac do NFOŚiGW. Odnosząc się do tych wyjaśnień, wskazać należy, że ww. pismo nie stanowi wniosku o dofinansowanie lecz jest zbiorczym zestawieniem działań zaplanowanych do zrealizowania przez Instytut w 2023 r.

⁹⁶ Pismo z 4.07.2024 r., znak: Dyr.40-114/2024.

Instytut dopiero w toku realizacji przedsięwzięcia ustalił, że nie będzie możliwe zakupienie gotowych stałych stacji pomiarowo-kontrolnych służących jego realizacji. Konieczność ich zaprojektowania i wykonania spowodowała znaczne opóźnienia w realizacji przedsięwzięcia. Sytuacja ta stanowi istotne zagrożenie dla jego terminowego wykonania.

Ponadto Instytut nie przekazał do MRiRW wniosku kierowanego do NFOŚiGW o dofinansowanie zadań z zakresu budowy i utrzymania stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych opartego na nowoczesnych systemach wczesnego ostrzegania.

3.3. Realizacja umowy z ARiMR

W dniu 19.10.2021 r. IRŚ-PIB zawarł umowę o dofinansowanie nr 0003-6521.1-OR1400001/20/21 na realizację operacji, pt. *„Zarybienia oparte na wiedzy – opracowanie procedur zarybieniowych w oparciu o badania molekularne poprzez utworzenie zaplecza laboratoryjnego, przeprowadzenie analiz molekularnych na potrzeby budowy baz genetycznych populacji troci wędrownej i łososi, ocena obecności migrantów i badanie efektywności zarybień na podstawie analizy rodzinowej”*.

Operacja przewidywała m.in. utworzenie Laboratorium Genetycznego na parterze budynku w siedzibie głównej Instytutu. Na początku 2021 r., a więc jeszcze przed podpisaniem ww. umowy ujawniona została awaria stropu pomieszczeń w środkowej części ww. budynku, a wstępna ekspertyza wykazała, że ma ona poważny charakter i może grozić katastrofą budowlaną. Konieczne stało się przeprowadzenie skomplikowanych prac budowlanych.

W latach 2021-2022 Instytut ogłosił 5 postępowań przetargowych (na roboty remontowe). Trzy postępowania zostały unieważnione z powodu braku ofert, kolejne postępowanie zostało unieważnione z uwagi na brak zgody na przeprowadzenie remontu na zgłoszenie i konieczność pozyskania pozwolenia na budowę, które Instytut uzyskał dopiero w kwietniu 2022 r. Ostatnie z ogłoszonych postępowań zakończyło się wyborem najkorzystniejszej oferty **w dniu 19.08.2022 r.**

W trakcie realizacji umowy okazało się, że pierwotnie wyznaczone pomieszczenia na Laboratorium Genetyczne nie będą spełniały wymagań z uwagi na niemożność podłączenia właściwych dla takiego typu laboratoriów instalacji typu dygestorium z wyciągiem. Instytut zmuszony był wyznaczyć inne pomieszczenia możliwe do zaadoptowania na to Laboratorium. Prace adaptacyjne zakończyły się ostatecznie **w marcu 2023 r.**

Z harmonogramu rzeczowo-finansowego z dnia 19.10.2021 r. wynika, że laboratorium miało powstać do końca 2022 r. (II etap realizacji umowy). W dniu 24.07.2023 r., Instytut podpisał aneks do ww. umowy zgodnie z którym zmianie uległo także zestawienie rzeczowo – finansowe w zakresie m.in. terminu zakończenia realizacji II etapu.

Z uwagi na brak przestrzeni laboratoryjnej IRS-PIB nie mógł realizować przewidzianych umową (oraz analizą naukową – dokumentem wymaganym na etapie ubiegania się o dofinansowanie w ramach PO RYBY „Rybacktwo i Morze”) zadań związanych z m.in. poborem prób, badaniami genetycznymi, publikowaniem uzyskiwanych wyników oraz dokonywać zakupów wyposażenia laboratorium.

Ponadto, w związku z wejściem w życie *Rozporządzenia Rady (UE) 2021/1888 z dnia 27 października 2021 r., ustalającego uprawnienia do połowów na 2022 rok w odniesieniu do niektórych stad ryb i grup stad ryb w Morzu Bałtyckim oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/92 w odniesieniu do uprawnień do połowów w innych wodach*⁹⁷ (dalej: rozporządzenie wprowadzające ograniczenia w połowach łososia i troci), Instytut nie dokonywał zaplanowanych operacją zadań (w szczególności odłowów ryb, poborów prób, nie realizował badań genetycznych, nie mógł także opracować procedur zarybieniowych). Jednocześnie, nie poinformował niezwłocznie ARiMR o okolicznościach mogących mieć wpływ na wykonanie ww. umowy (§ 6 ust.1 pkt 6 ww. umowy), w szczególności przed wypłatą zaliczki na realizację operacji, która została wypłacona 10.11.2021 r. (ww. rozporządzenie weszło w życie 30.10.2021 r.). Z-ca Dyrektora IRS-PIB nie wyjaśniła⁹⁸ dlaczego nie poinformował o tym fakcie ARiMR.

W listopadzie 2022 r. Instytut rozpoczął rozmowy (korespondencję) z ARiMR w celu rozwiązania umowy z uwagi na niezawinioną niemożliwość spełnienia świadczenia (z uwagi na wejście w życie rozporządzenia wprowadzającego ograniczenia w połowach łososia i troci), następnie 10.11.2022 r. zwrócił Agencji środki w wysokości 447 147,77 zł.

Negatywnie należy ocenić realizację umowy podpisanej z ARiMR, w szczególności mając na uwadze, że Instytut podpisywał umowę mając świadomość konieczności przeprowadzenia prac remontowo-budowlanych w części budynku, w której miało zostać utworzone Laboratorium Genetyczne. Ponadto Instytut nie poinformował niezwłocznie ARiMR o okolicznościach mających wpływ na wykonanie ww. umowy, w szczególności przed wypłatą zaliczki na realizację operacji.

⁹⁷ Dz.U.UE.L.2021.384.1

⁹⁸ Brak informacji w piśmie 8.03.2024 r., znak: DYR.040-52/2024.

3.4. Zarządzanie nieruchomościami

Stan posiadanych przez Instytutu nieruchomości w latach 2022- 2023

Lp.	Tytuł prawny	Powierzchnia wg stanu na:		
		01.01.2022	31.12.2022	31.12.2023
1.	Powierzchnia terenu własnego (ha), w tym:	70,0052	70,0052	2386,27
1.1.	Użytki rolne (ha)	69,52	69,52	920,84
2.	Powierzchnia pomieszczeń własnych (m ²), w tym:	12286,66	12286,66	28831,28
2.1.	Powierzchnia biurowa w m ²	3387,59	3387,59	14291,91
2.2.	Powierzchnia laboratoryjna m ²	795,95	795,95	894,36
2.3.	Powierzchnia doświadczalna m ²	5633,07	5633,07	5793,07
3.	Powierzchnia terenu dzierżawionego od innych podmiotów (ha):	0,3505	0,3505	0,3505
4.	Powierzchnia terenu wydzierżawionego w celu uzyskania przychodów (ha):	0	0	364,33
5.	Powierzchnia pomieszczeń najmowanych od innych podmiotów (m ²):	353,10	353,10	130,09
6.	Powierzchnia pomieszczeń wynajmowanych w celu uzyskania przychodów (m ²):	1001,98	1001,98	11560,27

W 2023 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (dalej: KOWR) przekazał nieodpłatnie na doposażenie IRŚ-PIB dwie nieruchomości, tzw. „obiekty stawowe”, wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, znajdujące się w miejscowościach Radków⁹⁹, w woj. świętokrzyskim, oraz Ryki¹⁰⁰, w woj. lubelskim. Jako podstawę do wystąpienia z wnioskiem o doposażenie Instytutu w nieruchomości Dyrektor Instytut wskazał¹⁰¹ na możliwość prawidłowej realizacji zadań wynikających ze statusu jednostki nadanej rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 września 2022 r.¹⁰², tj. zadań szczególnie ważnych dla planowania i realizacji polityki państwa, których wykonywanie w sposób ciągły jest niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, rozwoju gospodarki żywnościowej, ochrony środowiska oraz poprawy jakości życia obywateli.

⁹⁹ Akt notarialny: repertorium A nr 2485/2023.

¹⁰⁰ Akt notarialny: repertorium A nr 2807/2023.

¹⁰¹ Pismo z dnia 28.10.2022 r., znak DYR.040-68/2022.

¹⁰² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 2022 r. w sprawie nadania Instytutowi Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie statusu państwowego instytutu badawczego.

Wskazano ponadto, iż obiekty w Radkowie i Rykach będą służyć dla realizacji prac badawczych, mających na celu rozwijanie nowoczesnych zasobooszczędnych i służących ochronie środowiska naturalnego technologii w zakresie akwakultury, w tym rozwijanie nowych technologii i biotechnik (ryb odpornych na wirusy), produkcji ryb i materiału zarybieniowego lub obsadowego, utrzymanie zasobów ryb, ich selekcja oraz utrzymywanie banków genów ryb cennych gospodarczo, stad rozrodowych takich gatunków jak: karp, lin, pstrąg, karaś, szczupak, sandacz, sieja, jesiotr oraz okoń¹⁰³.

Wskazać należy, że w trakcie procedowania wniosku o nadanie Instytutowi Rybactwa Śródlądowego statusu Państwowego Instytutu Badawczego, Instytut nie sygnalizował MRiRW, że posiadany zasób użytkowanych nieruchomości jest lub może być niewystarczający do prawidłowej realizacji zadań wynikających ze statusu państwowego instytutu badawczego.

Uzasadniając potrzebę doposażenia w ww. obiekty rybackie Dyrektor IRŚ-PIB wskazywał także na fakt wyznaczenia Instytutu, przez MRiRW do prowadzenia badań oraz połowów ryb w rzece Odra w celu oceny skutków katastrofy ekologicznej¹⁰⁴. Obiekty Radków oraz Ryki miały posłużyć do przetrzymywania oraz rozrodu tarlaków z rzeki Odry i jej dopływów, aby zabezpieczyć materiał genetyczny i rozród ryb celem rozpoczęcia odbudowy gatunkowej po katastrofie ekologicznej. Niemniej w piśmie z 11.04.2023 r.¹⁰⁵, Dyrektor IRŚ-PIB poinformował, że pozyskanie obiektu w Rykach *umożliwi prowadzenie badań genetycznych i przetrzymywanie wyselekcjonowanych ryb (...), aby można było m.in. odbudować i utrzymać stada ryb, występujące we wschodniej części kraju (ryby występujące w rzece Odrze np. szczupak, sandacz i inne gatunki są genetycznie różne niż występujące w rzece Wisła czy San).*

Przekazane przez IRŚ-PIB w toku kontroli wyjaśnienia wskazują, że od dnia przejęcia obiektów do dnia zakończenia kontroli Instytut nie realizował w obiektach zadań wskazywanych w uzasadnieniach wniosków o doposażenie, a także określonych w aktach notarialnych dla tych obiektów. W szczególności nie realizował zadań związanych z przetrzymywaniem oraz rozrodem tarlaków z rzeki Odry i jej dopływów w celu zabezpieczenia materiału genetycznego i rozrodu ryb celem rozpoczęcia odbudowy gatunkowej po katastrofie ekologicznej. Z informacji przekazanych przez Zastępcę Dyrektora wynika, że IRŚ-PIB rozpoczął realizację zadań statutowych zgodnie z zapisami w aktach notarialnych dotyczących przekazanych obiektów w marcu 2024 r.

¹⁰³ Wniosek OT KOWR w Kielcach z dnia 28 grudnia 2022 r., znak KIE.WKUZ.GZ.4274.2.2022.Jł.25. Wniosek OT KOWR w Lublinie z dnia 13 marca 2023 r., znak LUB.WKUZ.GZ.4274.19.2022.IK

¹⁰⁴ Pismo dnia z 17 sierpnia 2022 r., znak: DB.czk.270.128.2022

¹⁰⁵ Pismo DYP. 040-44/2023

Wnioski o doposażanie Instytutu w ww. obiekty rybackie nie zawierały informacji dotyczących kryteriów wyboru tych obiektów oraz ekonomicznego uzasadnienia ich przejmowania, co nie pozostaje bez znaczenia zwłaszcza w odniesieniu do obiektu w Radkowie wymagającego, wg dokumentacji, znacznej pracy oraz nakładów finansowych na przywrócenie mu funkcjonalności, która umożliwiłaby realizację zadań zaplanowanych przez Instytut. Z dokonanych oględzin¹⁰⁶ ww. nieruchomości wynika, bowiem że „(...) część stawów jest wypłycona, bez wody, porośnięta wieloletnią trawą oraz samosiewami drzew i krzewów, rowy opaskowe częściowo niedrożne, porośnięte roślinnością twardą”.

Pismem z dnia 31.01.2023¹⁰⁷ r. Dyrektor poinformował, że *jest to jeden z najlepiej nadających się obiektów w kraju do realizacji zobowiązań Instytutu. Znajduje się w terenie, gdzie nie występują rolnicze gospodarstwa wysokotowarowe, jest na tzw. pierwszej wodzie tj. brak użytkowników powyżej gospodarstwa i jest zasilany ok 3,5 km od źródeł rzeki Biała Nida (jest objęty obszarem NATURA 2000).* Nie zmienia to faktu, że zasadnym jest określenie wpływu przywrócenia oczekiwanego stanu tego obiektu na kondycję finansową Instytutu, z uwzględnieniem faktu, że polityka wydatkowania środków powinna mieć charakter ostrożnościowy, a wydatki być ekonomicznie uzasadnione.

Również w toku rozpatrywania wniosku o doposażenie Instytutu w zabudowane nieruchomości gruntowe w Rykach wynikało, że stan techniczny nieruchomości budynkowych przedstawiał się jako wymagające poniesienia sporych nakładów finansowych, aby mogły być wykorzystane do celów statutowych. Wobec zamiaru takich przedsięwzięć wniosek powinien zawierać plan inwestycyjno-remontowy wraz z planowanymi kwotami, zwłaszcza że w § 6 pkt 2-5 umowy dyrektor Instytutu oświadcza, że działając w imieniu i na rzecz Instytutu, z dniem podpisania umowy przejmuje m.in. ciężary związane z nabyciem wskazanych nieruchomości.

Ponadto, mając na uwadze art. 29 ust. 2 pkt 7 oraz art. 29 ust. 5 ustawy o instytutach badawczych, wątpliwości budzi fakt, iż kwestia doposażenia Instytutu w obiekty rybackie, nie została przedłożona do zaopiniowania Radzie Naukowej IRŚ-PIB, która jest uprawniona do zajmowania stanowiska we wszystkich sprawach dotyczących działalności Instytutu.

Z uwagi na trudną sytuację finansową Instytutu wątpliwości budzi wystąpienie przez Instytut z wnioskami o doposażenie w obiekty rybackie w Rykach i Radkowie. Prowadzenie gospodarki rybackiej na obiektach o łącznej powierzchni blisko 600 ha wymaga zatrudnienia przez Instytut dodatkowych pracowników oraz ponoszenia dodatkowych nakładów, a złożone wnioski o doposażenie nie zawierały żadnych analiz ekonomicznych. Rada

¹⁰⁶ Protokół z dnia 12.09.2022 r. stanowiący akta sprawy dot. doposażenia Instytutu.

¹⁰⁷ Pismo DYP. 040-24/2023

Naukowa jako ustawowy organ m.in. stanowiący, opiniodawczy i doradczy w zakresie działalności Instytutu nie otrzymała od Dyrektora do zaopiniowania wniosku oraz nie podejmowania w tej kwestii stosownej uchwały, która jest dokumentem obligatoryjnym w sprawach dotyczących zarządzania mieniem bez względu na wartość oszacowanej nieruchomości.

3.5. Spory i postępowania sądowe

W okresie objętym kontrolą w Instytucie były prowadzone 2 postępowania sądowe:

1. sprawa z powództwa osoby fizycznej przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie Małopolskiemu, Staroście Oświęcimskiemu i Instytutowi¹⁰⁸. Oszacowanie prawdopodobieństwa jej pozytywnego zakończenia oraz oczekiwanej kwoty, jaką IRŚ-PIB będzie musiał ponieść w związku z tą sprawą (w tym kosztów procesu) na obecnym etapie sprawy jest niemożliwe.

W sprawie powód w pozwie z 11.05.2017 r. żąda zasądzenia solidarnie od Instytutu Rybactwa Śródlądowego i Skarbu Państwa:

- odszkodowania w kwocie 5.972.749 zł za pogorszenie działki 129/21 A, w tym posadowionych na niej budynku pałacu i oficyny;
- wynagrodzenia za bezumowne korzystanie, w okresie do 20 marca 2005 r. do 20 marca 2015 r., z działki 129/21 w kwocie 2.440.126 zł;
- odszkodowania w kwocie 2.358.000 zł za pogorszenie działki 129/19, w tym budynku na niej posadowionego;
- wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z działki 129/19 w kwocie 360.287 zł;
- wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z działki 246/2 w kwocie 100.000 zł;
- odszkodowania w kwocie 1.000.000 zł za zniszczenie lub utratę ruchomości znajdujących się na działce 129/19 (w tym w budynku pałacu).

Ponadto w dniu 9.10. 2019 r. powód rozszerzył powództwo o żądanie zapłaty przez Instytut kwoty 394 661 zł z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie w okresie od października 2008 r do października 2018 r. z zabudowanej działki 129/14.

Instytut kwestionuje wyżej opisane roszczenia powoda zarówno co do zasady, jak i wysokości, zarzucając powodowi przede wszystkim:

- błędne zastosowanie zasady solidarnej odpowiedzialności Instytutu i Skarbu Państwa;
- nieprawidłową ocenę przesłanki dobrej wiary w rozumieniu art. 224 i 225 KC¹⁰⁹;

¹⁰⁸ Sprawę prowadzi Sąd Okręgowy w Krakowie, I Wydział Cywilny, sygn. akt: I C 2096/17, a Instytut reprezentowała Kancelaria Radcy Prawnego Leszka Napierała.

¹⁰⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610).

- niewłaściwą metodę obliczenia wysokości odszkodowania za pogorszenie ww. działek;
- niewłaściwą metodę obliczenia wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z w/w działek;
- bezzasadność żądania odszkodowania za zniszczenie lub utratę ruchomości znajdujących się na działce 129/21 (w tym w budynku pałacu).

W sprawie została wydana opinia biegłego. Według tej opinii

- wartość ponadnormatywnego zużycia za okres od 13.09.1994 r. do 20.03.2015 r. wynosi:
 - 1) dla budynków i budowli na działce 129/21 - 9 914 100 zł + koszt naprawy skarpy - 1 634 705 zł.
 - 2) dla budynku na działce 129/19 -3 352 334 zł;
- wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości bez tytułu prawnego w okresie od 20.03.2005 r. do 20.03.2015 r. wynosi:
 - 1) dla działki 129/21 i 246/2 - 3 110 111 zł,
 - 2) dla działki 129/19 - 522 245 zł,
 - 3) dla działki 129/14 – 315 717 zł.

Wobec tej opinii Instytut złożył liczne zarzuty. Biegły sądowy w opinii uzupełniającej z dnia 14.10.2023 r. uwzględnił tylko ich część. Wobec tego IRŚ-PIB 1.02.2024 r. złożył do tej opinii kolejne zarzuty.

Jednocześnie na podstawie skorygowanych przez biegłego kwot powód w dniu 19.01.2024 r. rozszerzył powództwo.

Jego aktualne żądania w porównaniu z pierwotnymi przedstawiają się następująco:

Żądanie zapłaty za bezumowne korzystanie (dochodzone tylko od IRŚ-PIB)

Tytuł roszczenia	Dotychczasowa kwota żądana od IRŚ	Nowa kwota żądana od IRŚ	Różnica w kwotach żądanych od IRŚ
Korzystanie z działek 129/21, 129/19 i 264/2	2.900.413 zł (2.440.126 zł+360.287 zł+100.000 zł)	3.632.356 zł	731.843 zł
Korzystanie z działki nr 129/14	394.661 zł	315.717 zł	-78.944 zł

Roszczenie odszkodowawcze za pogorszenie nieruchomości

Tytuł roszczenia	Kwota dotychczasowa żądana solidarnie od IRŚ i SP	Nowa kwota żądana od IRŚ	Nowa kwota żądana od SP	Zsumowane kwoty nowych żądań od IRŚ i SP	Różnica kwot kolumn nr 5 i 2
Pogorszenie działki 129/21	5.972.749 zł	6.013.319 zł	4.572.929 zł	10.589.248 zł	4.616.499 zł
Pogorszenie działki 129/19	2.358.000 zł	1.281.228 zł	2.583.597 zł	3.863.825 zł	1.505.825 zł

Z powyższych tabel wynika, że powód żąda ponad 6,1 mln zł więcej za pogorszenie wzmiankowanych nieruchomości i o 652.899 zł więcej za bezumowne korzystanie z tych nieruchomości.

Instytut w odniesieniu do rozszerzonego powództwa podniósł w piśmie z 9.02.2024 r. te same zarzuty co wobec opinii biegłego sądowego, a także zarzut przedawnienia rozszerzonych roszczeń.

Przedstawił również pismo¹¹⁰ wskazujące, że dla oceny prawdopodobieństwa powstania przyszłych zobowiązań wskutek wydania o opiniowanym postępowaniu ewentualnego niekorzystnego dla Instytutu wyroku ma przede wszystkim rozstrzygnięcia tego, czy Instytut był posiadaczem samoistnym w dobrej wierze od początku objęcia w samoistne posiadanie przedmiotowych nieruchomości oraz od jakiego momentu można mówić o złej wierze Instytut jako posiadacza samoistnego.

Ustalenie tej kwestii przekłada się bezpośrednio, zgodnie z art. 224 i 225 KC, na czasowy zakres odpowiedzialności Instytutu zarówno za zakres pogorszenia nieruchomości, jak i okres odpowiedzialności za korzystanie z rzeczy. Posiadacz w dobrej wierze nie odpowiada bowiem ani za pogorszenie rzeczy ani za korzystanie z niej w czasie gdy był w dobrej wierze, ponieważ w tym zakresie traktowany jest tak jakby przysługiwały mu wszystkie atrybuty właściciela, który z zasady nie płaci za korzystanie z własnej rzeczy, może ją zużyć, a nawet zniszczyć.

W opinii Instytutu jest on w złej wierze w odniesieniu do trzech nieruchomości od otrzymania decyzji Wojewody Małopolskiego z 31.12.2012 r, a w odniesieniu do nieruchomości zabudowanej 129/14 od otrzymania decyzji MRiRW, która uprawomocniła się dopiero 11.04.2018 r. Oznacza to, że Instytut odpowiada za pogorszenie nieruchomości oraz za

¹¹⁰ Pismo Kancelarii Radcy Prawnego Leszek Napierała z 17.02.2024 r.

korzystanie z nich jedynie za okres od otrzymania ww. decyzji Wojewody Małopolskiego z dnia 31.12.2012 roku do 20.03.2015 r., a w odniesieniu do nieruchomości zabudowanej 129/14 - od dnia otrzymania decyzji MRiRW z 11.04.2018 r. do 10.10.2018 r., to jest do wydania nieruchomości. Są to okresy wielokrotnie krótsze niż alternatywne okresy podawane przez powoda.

Sprawa jest skomplikowana oraz ma niejednoznaczny od strony prawnej i faktycznej charakter. Z pisma Kancelarii Prawnej reprezentującej Instytut w tej sprawie wynika, że roszczenie powoda jest co do zasady pewne jedynie w zakresie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z trzech nieruchomości za okres od 2 lat i 2 miesięcy, a w zakresie działki 129/14 za okres 6 miesięcy. Również odszkodowanie za pogorszenie rzeczy jest co do zasady pewne jedynie w odniesieniu do okresu pomiędzy styczniem 2013 r. a marcem 2015 r. Jednakże ze względu na wiele zarzutów co do prawidłowości wyliczeń biegłego dotyczących wartości pogorszenia i wynagrodzenia za bezumowne korzystanie nie można oszacować wysokości kwot z tych tytułów nawet w powyższych, uznawanych przez Instytut, okresach.

2. sprawa przeciwko Rafała Chwaluczuka o zapłatę za sprzedane przez IRŚ-PIB urządzenia do chowu i hodowli ryb w kwocie 21 000,00 zł. Nakaz zapłaty wydano w postępowaniu nakazowym, nie występowano jednak o klauzulę wykonalności, ponieważ pozwany spłacał należność dobrowolnie.

W zakresie działań Instytutu związanych z optymalizacją kosztów postępowań sądowych i administracyjnych nie sformułowano zastrzeżeń. W prowadzonych w badanym okresie postępowaniach Instytut nie zawierał ugód.

3.6. Polityka kadrowa

W Instytucie obowiązuje Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy¹¹¹ (dalej: ZUZP) zawarty pomiędzy Dyrektorem Instytutu a Zakładową Organizacją Związkową Związku Nauczycielstwa Polskiego Instytutu Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie, który określa zatrudnienie pracowników i obowiązki w zakresie kształcenia warunków, zasady wynagradzania pracowników, świadczenia związane z pracą i działalnością socjalną.

Ponadto w okresie objętym kontrolą obowiązywał Regulamin zatrudniania i awansu pracowników na stanowiskach badawczo-technicznych¹¹². Dyrektor Instytutu wprowadził

¹¹¹ ZUZP został zarejestrowany pod nr U-DXLIV w dniu 25.05.2011 r. w Okręgowym Inspektoracie Pracy w Olsztynie. Protokoły dodatkowe nr 1 do ZUZP IRŚ im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie wpisane do rejestru nr U-DXLIV/2 w dniu 7.11.2019 r

¹¹² Regulamin zatrudniania i awansu pracowników na stanowiskach badawczo-technicznych wprowadzony został Zarządzeniem nr 31/2021 Dyrektora IRS z dnia 12 kwietnia 2021 r.

Zarządzeniem¹¹³ także minimalną kwotę wynagrodzenia zasadniczego pracowników spoza grupy obejmującej pracowników naukowych, badawczo-technicznych, inżynieryjno-technicznych oraz pracowników techników zatrudnionych w zakładach lub pracowniach naukowych. Zarządzeniem¹¹⁴ tym ustalono również kwotę wynagrodzenia zasadniczego pracowników naukowych, badawczo-technicznych i inżynieryjno-technicznych oraz pracowników techników zatrudnionych w zakładach lub pracowniach naukowych.

W Instytucie w 2022 r. zatrudnionych było 32 pracowników (zwolniono 12, w tym 2 ponownie zatrudniono), w 2023 (do końca sierpnia) 20 (12 zwolniono, w tym 3 ponownie zatrudniono po przejściu na emeryturę).

Pracowników naukowych w 2022 roku zatrudniono 3 (w tym 1 ponownie zatrudniono po przejściu na emeryturę), a zwolniono 1 (ponownie zatrudniono po przejściu na emeryturę). Zaś w 2023 r. zatrudniono 1 (ponownie zatrudniono po przejściu na emeryturę) natomiast zwolniono 4 (w tym 1 osobę ponownie zatrudniono). Nie zatrudniono żadnych pracowników badawczo-technicznych.

	2022 r.		2023 r. (od 1.01 do 31.08.2023 r.)	
	zatrudnieni	zwolnieni	Zatrudnieni	zwolnieni
Ogółem wszyscy, w tym:	32 (w tym 2 osoby ponowne zatrudnienie po przejściu na emeryturę)	12 (w tym 2 osoby ponownie zatrudniono)	20 (w tym 3 osoby ponowne zatrudnienie po przejściu na emeryturę)	12 (w tym 3 osoby ponownie zatrudniono)
pracownicy naukowci	3 (w tym 1 osoba ponowne zatrudnienie po przejściu na emeryturę)	1 (ponowne zatrudnienie po przejściu na emeryturę)	1 (ponowne zatrudnienie, po przejściu na emeryturę)	4 (w tym 1 osobę ponownie zatrudniono)
pracownicy badawczo-techniczny	0	2	0	0

Tab. Pracownicy zatrudnieni oraz osoby, z którymi rozwiązano stosunek pracy w okresie 01.01.2022 r. do 31.08.2023 r.

W 2022 roku stopień naukowy doktora uzyskała jedna osoba, tak jak stopień doktora habilitowanego. Prezydent RP nie nadał tytułu profesora żadnemu pracownikowi Instytutu. Natomiast w 2023 r. pracownik Instytutu uzyskał tytuł naukowy profesora.

¹¹³ Zarządzenie nr 8 Dyrektora IRS-PIB z dnia 22 lutego 2023 r.

¹¹⁴ Zarządzenie nr 7 Dyrektora IRS-PIB z dnia 22 lutego 2023 r.

Liczba uzyskanych w 2022 r.			Liczba uzyskanych w 2023 r. (do 31.08.2023 r.)		
stopni		tytułów	Stopni		tytułów
dr	dr hab.		dr	dr hab.	
1	1	0	0	0	1

Tab. Liczby uzyskanych stopni i tytułów naukowych pracowników w latach 2021-2023.

W 2022 r. w Instytucie prowadzono 9 przewodów doktorskich, a w 2023 – 7. W latach 2022-2023 żaden z pracowników nie ubiegał się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Liczba prowadzonych przewodów w 2022 r.		Liczba prowadzonych przewodów w 2023 r. (do 31.08.2023 r.)	
doktorskich	habilitacyjnych	doktorskich	habilitacyjnych
9	-	7	-

Tab. Liczby prowadzonych przewodów doktorskich oraz habilitacyjnych w latach 2021-2023, zgodnie z poniższą tabelą.

Ocena dorobku naukowego pracowników naukowych IRS-PIB przeprowadzona została w 2021 r i nie było ocen negatywnych. W związku z tym, w okresie objętym kontrolą nie dokonywano ocen okresowych dorobku naukowego pracowników naukowych. Zgodnie z ustawą o instytutach badawczych oraz statutem Instytutu, ocena pracowników naukowych następuje nie rzadziej niż raz na 4 lata.

W Instytucie zostały wprowadzone i funkcjonują regulacje wewnętrzne w zakresie zatrudniania pracowników naukowych. W regulacjach określono kryteria dla kandydatów ubiegających się o zatrudnienie na poszczególne stanowiska naukowe oraz warunki zatrudnienia.

3.7. Polityka antymobbingowa i antydyskryminacyjna

W Instytucie dopiero zarządzeniem nr 11 dyrektora IRŚ-PIB z dnia 24 lutego 2023 r. wprowadzono wewnętrzną procedurę antymobbingową ustalającą zasady i określającą tryb postępowania wyjaśniającego dotyczącego mobbingu, jak również przeciwdziałanie zjawisku mobbingu, dyskryminacji i nierównego traktowania w zatrudnieniu.

Regulacja taka nie obowiązywała w okresie 1 stycznia 2022 r. – 23 lutego 2023 r. i zgodnie z wyjaśnieniami jednostki w tym czasie pracownicy przechodzili jedynie szkolenia z BHP,

podczas których był poruszany aspekt mobbingu, tj. zjawiska mobbingu w miejscu pracy (identyfikacja mobbingu)¹¹⁵.

Przeszkolenie pracowników w zakresie identyfikacji zjawiska mobbingu nie może być uznane za podjęcie wystarczających działań zmierzających ku temu przeciwdziałaniu, do czego jest zobowiązany pracodawca na podstawie przepisów Kodeksu Pracy¹¹⁶. Sama identyfikacja przez pracowników zjawiska nie zapewniała prawidłowo funkcjonującego w jednostce systemu zgłaszania i rozpatrywania takich skarg. Nieprawidłowość tą wyeliminowała dopiero procedura wprowadzona w 2023 r.

Zgodnie z § 9 ust. 1-4 Wewnętrznej procedury antymobbingowej:

- Dział ds. personalnych IRŚ-PIB, przy zatrudnianiu nowych pracowników zobowiązany jest do zapoznania ich z procedurą antymobbingową bezpośrednio przed nawiązaniem stosunku pracy;
- pracownik potwierdza fakt zapoznania się z procedurą antymobbingową poprzez złożenie pisemnego oświadczenia, zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do zarządzenia;
- zobowiązano kierowników wszystkich jednostek organizacyjnych w IRŚ-PIB do zapoznania podległych pracowników z procedurą antymobbingową w terminie 30 dni od daty jej wprowadzenia. Postanowienia dot. obowiązku złożenia oświadczenia miały w tej sytuacji również zastosowanie;
- oświadczenie przechowuje się w Dziale ds. personalnych IRS-PIB w Olsztynie, w aktach osobowych pracownika.

W toku kontroli dokonano weryfikacji akt osobowych 19¹¹⁷ spośród 146 pracowników Instytutu (zatrudnionych wg stanu na 18 września 2023 r.) stwierdzając, że we wszystkich przypadkach oświadczenie takie nie zostało załączone.

Zgodnie z wyjaśnieniami¹¹⁸ Kierownika Działu Personalnego w okresie objętym kontrolą w Instytucie nie było zgłoszeń (skarg), ani nie prowadzono postępowań antymobbingowych i antydyskryminacyjnych.

¹¹⁵ Pismo IRŚ z 19 września 2023 r.

¹¹⁶ Art. 943 § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465).

¹¹⁷ Biorąc pod uwagę strukturę zatrudnienia oraz liczbę osób zajmujących określone stanowiska doboru próby dokonano uwzględniając dyrektora Instytutu, zastępcę dyrektora, główną księgową, 1 profesora, Pełnomocnika Dyrektora ds. organizacyjno-prawnych z nadaniem IRŚ statusu PIB, 3 asystentów (tj. 100% osób zatrudnionych na tym stanowisku), wybierając 7 adiunktów (losowo wybrana co 2 osoba z listy adiunktów), losowo: 1 kierownik działu/zakładu, 1 osoba p.o. kierownika działu/zakładu i 1 starszy specjalista badawczo-techniczny oraz 1 osoba na stanowisku robotnik.

¹¹⁸ Pismo z 19.09.2023 r.

Ponadto w Instytucie opracowano dokument pn. Równe traktowanie w zatrudnieniu¹¹⁹, wdrażający zasady równych praw z tytułu jednakowego wypełniania takich samych obowiązków. Zastępca Dyrektora wyjaśniła¹²⁰, że wszyscy pracownicy Instytutu zostali zapoznani z tekstem przepisów¹²¹ dotyczących równego traktowania w zatrudnieniu. Ponadto wskazała, że *pracodawca zamierza wprowadzić wewnętrzną sieć INTRANET, gdzie będą zgromadzone wszystkie wewnętrzne procedury i regulaminy, tak aby każdy z pracowników miał swobodny dostęp do przepisów i potrzebnych formularzy*. Jednakże wskazać należy, że spośród weryfikowanych 19 akt osobowych pracowników, w 4¹²² przypadkach brak było oświadczeń o zapoznaniu się z przepisami dot. równego traktowania.

Niewdrożenie w Instytucie w okresie 1 stycznia 2022 r. – 23 lutego 2023 r. wewnętrznej procedury antymobbingowej, nie wspierało zapewnieniu sprawnego systemu przeciwdziałania temu zjawisku. Ponadto we wszystkich badanych (19) aktach osobowych pracowników brak było oświadczeń o zapoznaniu się z powyższą regulacją po jej wprowadzeniu 24 lutego 2023 r., a w 4 przypadkach brakowało oświadczeń o zapoznaniu się z przepisami dot. równego traktowania.

3.8. Realizacja zaleceń pokontrolnych

W Instytucie zrealizowano w okresie 9.12.2019 r. - 24.01.2020 r. kontrolę planową, której przedmiotem była działalność finansowa, organizacja i jakość pracy oraz jakość zarządzania Instytutem. Działalność w tym zakresie oceniono¹²³ pozytywnie z nieprawidłowościami. Minister RiRW zalecił dyrektorowi Instytutu:

- 1) stosowanie zapisów art. 47 ust. 5 ustawy o instytutach poprzez zawieranie umów o zakazie prowadzenia działalności konkurencyjnej wobec Instytutu również z pracownikami badawczo-technicznymi oraz inżynierijno-technicznym;
- 2) przestrzeganie przepisów wewnętrznych, w tym dotyczących postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w szczególności przygotowywanie wniosków o wszczęcie zamówienia publicznego, które powinny być podstawą do wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia, właściwe dokumentowanie szacowania wartości zamówienia, sporządzanie wymaganego umową protokołu odbioru, przestrzeganie zgodności sposobu zapłaty za faktury z umową;
- 3) sporządzanie planu wydatków Instytutu;

¹¹⁹ Dokument podpisany przez Zastępcę Dyrektora Instytutu 03.10.2023 r.

¹²⁰ Pismo z 3.10.2023 r. (bez znaku pisma).

¹²¹ Art. 94¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy.

¹²² Osoby zatrudnione na stanowisku z-cy dyrektora Instytutu, głównego księgowego, profesora IRŚ-PIB oraz adiunkta.

¹²³ Wystąpienie pokontrolne znak sprawy: SWI.imk.092.1.2021.

- 4) przestrzeganie zapisów art. 43 ust. 6 ustawy o instytutach poprzez publikowanie na stronie Komisji Europejskiej ogłoszeń dotyczących konkursów;
- 5) aktualizację w instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych wykazów osób uprawnionych do sprawdzania i zatwierdzania dowodów księgowych;
- 6) przestrzeganie Regulaminu udzielania zamówień publicznych, w szczególności zawieranie z kontrahentami umów przy zakupie środków trwałych;
- 7) zapewnienie rzetelnej kontroli dowodów księgowych;
- 8) zapewnienie zabezpieczenia interesów Instytutu w umowach cywilnoprawnych (m. in. poprzez wprowadzenie zapisów dotyczących kar umownych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przedmiotu umowy, możliwości wcześniejszego wypowiedzenia).

Zalecenia pokontrolne 1, 5, 7, zostały zrealizowane. Zalecenie pokontrolne 4¹²⁴ zostało zrealizowane częściowo. **Natomiast negatywnie ocenia się brak realizacji 2¹²⁵, 3¹²⁶, 6¹²⁷ i 8¹²⁸.**

IV. Zalecenia i wnioski pokontrolne

Biorąc pod uwagę ustalenia i oceny przedstawione w *Wystąpieniu pokontrolnym*, zalecam Panu Dyrektorowi:

1. Ustalanie rocznych planów finansowych Instytutu:

- z zachowaniem szczegółowości określonej w art. 18 ust. 11 ustawy o instytutach badawczych,
- w terminie umożliwiającym ich zaopiniowanie przez Radę Naukową i obowiązywanie od początku roku, na który są opracowywane oraz umożliwiającym zaopiniowanie przez Ministra RiRW uchwał podjętych w tym

¹²⁴ Zalecenie zostało częściowo zrealizowane, Instytut przestrzegał zapisów ustawy o instytutach badawczych publikując ogłoszenia na stronie internetowej Komisji Europejskiej w ramach konkursów na stanowiska pracowników naukowych. Statuty określały tryb przeprowadzania i ogłaszania konkursu na stronie internetowej Komisji Europejskiej na zatrudnienie w Instytucie pracownika naukowego, zgodnie z wymogami ustawy o instytutach badawczych. Jednakże nazwy stanowisk nie zostały dokładnie określone w jęz. angielskim. Stanowisko: 1 - Adiunkt jako Principal Investigator, PhD in veterinary medicine; 2 - Asystent jako Principal Investigator; 3 - Adiunkt jako DSc in zootechnics and fisheries; 4 - adiunkt jako „assistant professor”. Podane w ogłoszeniach „PhD in veterinary medicine”, „DSc in zootechnics and fisheries” - to uzyskane w wyniku wykształcenia stopnie naukowe, które są informacją uzupełniającą, wskazaną do umieszczenia w pozycji „Offer Description”. Ponadto w informacji dotyczącej stanowisk – poz. 1, 2 i 3 nie określono dokładnego miejsca pracy w części ogłoszenia: Work Locations (podano siedzibę Instytutu), a nie nazwę miejscowości wykonywania pracy. Ustalono też, że dwa ogłoszenia o naborze zamieszczone na stronie Komisji Europejskiej, zgodnie z zamieszczonym w tekście linkiem do strony internetowej Instytutu - www.infish.com.pl, nie miały przekierowania do ogłoszeń o pracę, gdyż nie zostały one zamieszczone. Oznacza to, że potencjalni kandydaci nie mogli zapoznać się z proponowanymi ogłoszeniami.

¹²⁵ Na niezrealizowanie zalecenia wskazuje, m.in. brak dokumentacji dot. zawarcia umowy z Kancelarią Racy Prawnego dr Karola Sołta, najmu lokalu w Warszawie oraz zlecenia audytu.

¹²⁶ Zalecenie nie zostało zrealizowane, bowiem plany finansowe na 2022 r. oraz 2023 r. nie zawierały kategorii kosztów, w tym płatności odsetkowych wynikających z zaciągniętych zobowiązań oraz kosztów majątkowych.

¹²⁷ Na niezrealizowanie zalecenia wskazuje, m.in. brak dokumentacji dot. zawarcia umowy z Kancelarią Racy Prawnego dr Karola Sołta, najmu lokalu w Warszawie oraz zlecenia audytu.

¹²⁸ Nieprawidłowości w zakresie zawierania umów szerzej opisano w punkcie *Umowy cywilnoprawne* tego dokumentu.

zakresie, w myśl art. 35a ustawy o instytutach badawczych a także dokonywanie korekt tych planów z zachowaniem ustawowych zadań Rady Naukowej dot. ich zaopiniowania.

2. Dokonywanie korekt planów finansowych w przypadku przewidywanego wzrostu kosztów oraz rzetelnego wskazywania przewidywanych do osiągnięcia wartości związanych z planowaniem gospodarką finansową.
3. Bieżące aktualizowanie regulaminu organizacyjnego Instytutu, w zakresie zmian związanych ze strukturą organizacyjną Instytutu.
4. Wdrożenie planu naprawczego w celu poprawy sytuacji finansowej Instytutu, jak również rzetelne przeprowadzanie analiz ekonomicznych związanych z wydatkowaniem środków z uwzględnieniem ich celowości, w tym nabywaniem obiektów oraz ich wpływ na sytuację ekonomiczną Instytutu.
5. Aktualizację wewnętrznej regulacji dot. zawierania umów cywilnoprawnych w zakresie m.in. wprowadzenia wzorów umów cywilnoprawnych (wraz z katalogiem postanowień, które musi zawierać umowa w celu zabezpieczenia interesu Instytutu), wprowadzenia obowiązku szczegółowego uzasadniania celowości zawierania umowy, zapewnienia zabezpieczenia interesów Instytutu.
6. Zapewnienie rzetelnej kontroli realizacji umów.
7. Aktualizację i wprowadzenie jednolitego tekstu polityki rachunkowości w celu zapewnienia spójnej i przejrzystej regulacji zapewniającej efektywne zarządzanie tym obszarem w Instytucie.
8. Wprowadzenie wewnętrznych regulacji w zakresie windykacji.
9. Zaktualizowanie regulacji wewnętrznej dotyczącej wykorzystania samochodów służbowych.
10. Dostosowania Regulaminu Rady Naukowej do zmian wprowadzonych nowelizacją ustawy o instytutach badawczych.
11. Ustalanie zarządzeniami Planów działalności.
12. Zaktualizowanie Regulaminu zarządzania prawami autorskimi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych.
13. Oddzielne opracowanie dokumentów strategicznych Instytutu, tj. Perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej oraz Strategii rozwoju Instytutu zgodnie z przesłanymi Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
14. Przekazywanie przez Dyrektora Instytutu do oceny przez Radę Naukową kompletnej dokumentacji dotyczącej spraw w zakresie każdego rozporządzenia mieniem, bez

względem na jego wartość jak również informowania Rady Naukowej o wszystkich sprawach dotyczących funkcjonowania jednostki, tak aby mogła zająć swoje stanowisko.

15. Przeprowadzenie analizy możliwości i celowości utrzymania nieruchomości gruntowych, doposażonych z Zasobu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, położonych w miejscowościach Radków i Ryki.
16. Rzetelnego sporządzania w języku angielskim ogłoszeń dotyczących konkursów, zamieszczanych na stronie internetowej Komisji Europejskiej w europejskim portalu dla mobilnych naukowców oraz utworzenia na stronie internetowej Instytutu łatwej w dostępie zakładki dot. ogłoszeń o pracę w języku polskim i angielskim.
17. Wdrażanie wszystkich formułowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaleceń pokontrolnych.

Jednocześnie proszę o poinformowanie Pana Przewodniczącego Rady Naukowej IRS-PIB o konieczności terminowego przekazywania do ministra nadzorującego uchwał w sprawach oraz stosowania w podejmowanych uchwałach nazw dokumentów, o których mowa w art. 35a ustawy o instytutach badawczych.

Proszę Pana Dyrektora o przedstawienie, w terminie 60 dni od daty otrzymania *Wystąpienia pokontrolnego*, informacji o sposobie wykonania zaleceń, wykorzystaniu wniosków lub o przyczynach ich niewykorzystania albo o innym sposobie usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

Ponadto informuję, że od *Wystąpienia pokontrolnego* nie przysługują środki odwoławcze.

z up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Bogusław Wijatyk
Dyrektor Generalny
/podpisano elektronicznie/